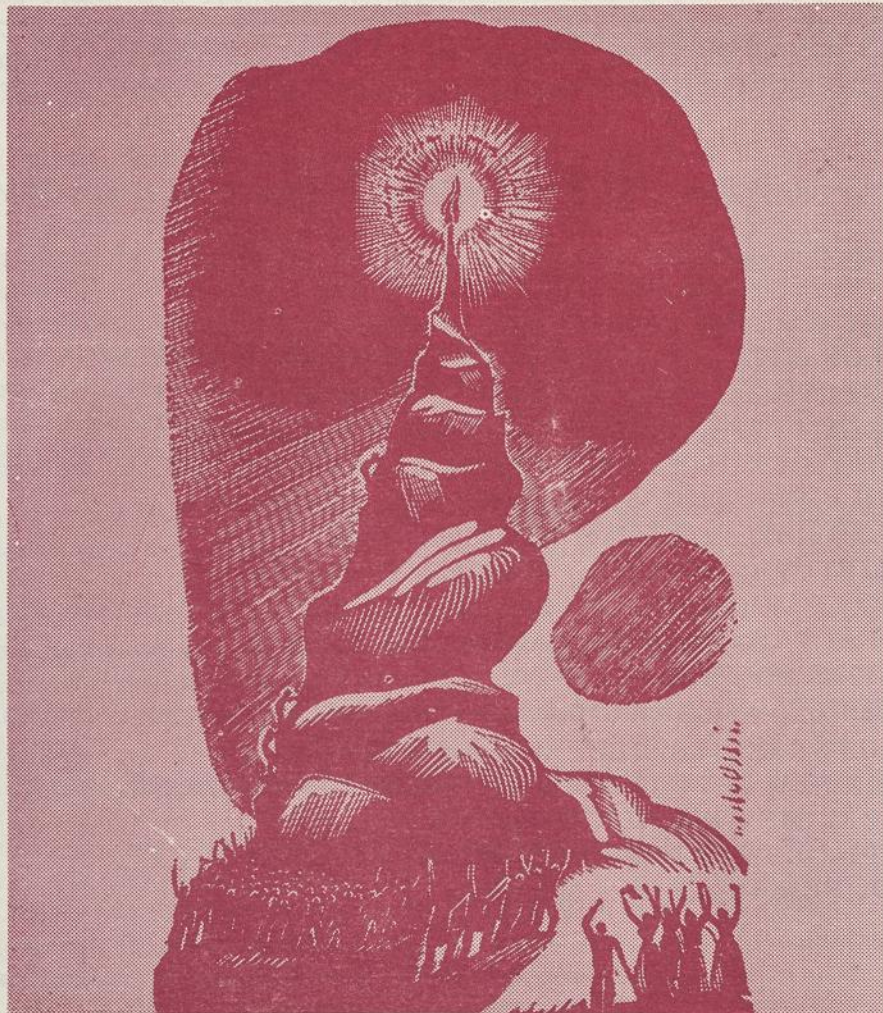

ŠVIESA

No. 3

LIEPA - RUGPIŪTIS - RUGSĖJIS

1969 M.

"Laimės žiburys". M. Bulaka. Medžio raižinys 1937 m.

ŠVIESA

The *Light*

Prenumeratos kaina: metams \$1.00

Pavienis numeris 25c

Politikos, Mokslo, Meno ir Literatūros
Trimėnesinis žurnalas

Leidžia Amerikos Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugija, 102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office at Jamaica, New York, under the Act of March 3, 1879

Redaktorius Antanas Bimba

No. 3

Liepa - Rugpiūtis - Rugsėjis (July - August - September), 1969

XXXV

TURINYS

IVYKIŲ SŪKURYJE.	67
ČEKOSLOVAKIJA: ŠIANDIEN IR RYTOJ. D. M. Šolomskas	69
DIDMIESČIO TAMSOJE, POEZIJA . J. Subata.	71
KAIP NELAISVĖJE, TAIP IR LAISVĖJE. J. Bernotas	72
LIETUVIAI KITATAUČIŲ KULTŪROS TARNYBOJE. Dr. A. Petrika	78
KARTAIS BŪNA SUNKU, POEZIJA. Eug. Matuzevičius	81
SAULĖLYDŽIAI, POEZIJA. A. Kalanavičius	81
MANO LIETUVA, POEZIJA. Eduardas Mieželaitis	82
POEZIJOS PAVASARIS. V. Borinas	83
KOSMONAUTAS, POEZIJA. Albinas Žukauskas	86
V. AREMOS POEZIJA	88
MANO MEILĖ, POEZIJA. Gražina Cieškaitė	90
VILNIAUS ŠEŠKINĖS ŠILE. Apybraiža Bronius	91
MOKSLININKŲ LABORATORIJOS "PROTAUJANTI ĮMONĖ. L. Ž.	93
PAKALBĖKIME APIE ALKOHOLIZMĄ —	
KELIO PRADŽIA IR PABAIGA. Dr. M. Zaikauskas.	95
L. L. D. REIKALAI. Ieva Mizarienė	96

IVYKIŲ SŪKURYJE

Liepos mėnesį Lietuvos liaudis iškilmingai minėjo Lietuvos išvadavimo 25-ąją sukaktį. Tą istorinį įvykį ir jo lietuvių tautai reikšmę puikiai apibūdino dienraštis "Tiesa" (liepos 13 d.) vedamuoju "Atsikvėpė išvaduota žemė". Dienraštis sako:

"Prieš ketvirtį amžiaus, 1944 metų liepos 13 dieną, Tarybinės Armijos trečiojo Baltarusijos fronto kariuomenė, vadovaujama armijos generolo I. Černiachovskio, išvadavo Tarybų Lietuvos sostinę — Vilnių. Po keleto dienų įnirtingų mūšių Gedimino kalne vėl suplevėsavo laisvės vėliava. O pirmojo Pabaltijo fronto kariai, vadovaujami armijos generolo I. Bagramino, vijo hitlerininkus iš Švenčionių, Dūkšto, Zarasų, Utenos ir kitų miestų bei gyvenviečių.

Aušo laisvės rytas visai Tarybų Lietuvai. Aušo audringai, gaudžiant kanonadai, drebinant žemę tankams. Šio laisvės ryto žaros nusidažė tarybinių karių krauju. Daug pastangų, sumanumo, didvyriškumo pareikalavo mūšiai dėl Žemaitijos, gintarinio pajūrio, Klaipėdos. Bet priešas buvo išvytas. Atsikvėpė išvaduota Nemuno žemė, laisva kūrtine sualsavo iškankinta liaudis.

Ir šiandien laisva, laiminga Tarybų Lietuvos liaudis, švęsdama savo išvadavimo jubiliejų, nuoširdžiai sveikina garsius Tarybinės Armijos karvedžius, atvykusius į Vilnių, į bendrą mūsų šventę.

Maža lietuvių tauta nuožmioje laisvės kovoje prieš hitlerinius okupantus parodė ištvermės, narsumo ir didvyriškumo pavyzdį. Lietuvos liaudį telkė ir vienijo socializmo idealai, negęstanti viltis, kad vėl bus atkurta Tarybų valdžia. Darbo žmonės žinojo, kad šioje kovoje jie ne vieni, kad jų laisvę gina visa didžioji Tarybų šalis.

Tarybų Lietuvos darbo žmonės didžiuojasi tuo, kad šiandien, praėjus ketvirčiui amžiaus nuo Nemuno krašto išvadavimo, Lietuva yra Tarybų Sąjungos tautų gretose, kad savo indėliu prisideda, stiprinant socialistinių šalių sandraugą, kad aktyviai dalyvauja kovoje už taiką prieš imperializmą.

Darbo žmonių laimėjimai, keliant liaudies ūkį, kultūrą, buitį, yra gražus paminklas tiems, kas krito kovoje dėl mūsų laisvės".

* * * *

Šių metų liepos 21 dieną mokslo ir žmonijos istorijoje atverstas naujas garbingas lapas. Pirmą kartą žmogus nusileido į Mėnulį ir keletą valandų jame pagyveno.

Mūsų drąsiųjų astronautų Neil A. Armstrong, Edwin F. Aldrin ir Michael Collins žygis ir misija pilnai pavyko. Juos nuoširdžiausiai sveikina visa žmonija, nes jų laimėjimas yra visos žmonijos laimėjimas.

Dar kartą įrodyta, ką gali žmogus, kai jis savo protą ir energiją panaudoja pasibrėžtam tikslui pasiekti.

Deja, kol kas, jis nepajėgia savo reikalų taip sutvarkyti Žemėje, kad joje nebebūtų karų, priespaudos, skurdo, išvengiamų kančių, belaukių mirčių. Tie patys mokslininkai, kurie mūsų astronautus paruošė nusileisti į Mėnulį ir iš jo laimingai sugrįžti, ruošia ir gamina naujas baisiausias priemones žmonėms masiniai žudyti! Pamatysite: ir ši stebuklingą mokslo laimėjimą bus siekiama panaudoti dar didesniai ginklavimuisi...

* * * *

Ir šią vasarą Amerikos lietuviai gan skaitlingai lankosi Tarybų Lietuvoje. Lankėsi grupėmis ir pavieniais. Tik gaila, kad tarp Jungtinių Valstijų ir Tarybų Sąjungos santykiai nėra taip prasiblaivę, jog lankymasis vienos šalies žmonių pas kitos šalies žmones galėtų vykti be jokių trukdymų ir sunkumų.

Labai geras reiškinys, kad tarp besilankančių Lietuvoje amerikiečių yra jau antrosios ir net trečiosios kartų jaunų žmonių. Beveik visi jie grįžta labai entuziastiškai nusiteikę link savo tėvų žemės.

Taip pat ir Lietuvos žmonių nemažai lankosi Jungtinėse Valstijose. Bet šiuo tarpu jie lankosi tik pavieniai — pas savo gimines. Negirdėti, kad dar šiomet atvyktų kokia nors turistinė grupė. O būtų gerai, kad atvyktų. Ypač didelį išpūdį padarytų Lietuvos jaunimo, pav. moksleivių ir studentų grupės pasirodymas.

* * * *

Jau daugiau pusė metų Washingtone turime naują prezidentą, kuris buvo išrinktas viltimi, kad jis tiek naminėje, tiek užsieninėje politikoje pasirodys su pasaulinei taikai ir Amerikos žmonėms reikalingomis reformomis. Deja, esame skaudžiai suvilti: Vietnamo karui galo dar vis nematyti; prezidento pažadėjimas ištraukti 25,000 amerikiečių yra gestas ne karui baigti, bet propagandai laimėti; namie: mokesčiai paliekami tie patys, kovai su skurdu lėšos mažinamos, ginklavimuisi skiriami nauji bilijonai, pragyvenimo reikmenų kainos tebekyla, miestuose kriminalystės pasiekė tokį laipsnį; kad vakarais žmonėms baisu gatvėse pasirodyti! Nė vienas prezidento Nixono rinkimuose duotas pažadėjimas neištesėtas...

PIRMĄ KARTĄ ISTORIJOJE ŽMOGUS MĖNULIO PAVIRŠIUJE.

ČEKOSLOVAKIJA: šiandien ir rytoj

D. M. SOLOMSKAS

Čekoslovakijos vardas rodo, kad tai yra dviejų tautų valstybė čekų ir slovakų. Dabar ji užima 127, 800 kvadratinų kilometrų (49, - 373 kv. amerikoniškas mylias). Plotas iš vakarų į rytus tęsiasi per 600 mylių, o iš šiaurės į pietus tik nuo 60 iki 100 mylių.

Šalis kalnuota, nes ji apima Karpatų ir Alpių dalis. Dirbamoji žemė sudaro apie 40% šalies ploto. Gerai dera kviečiai, rugiai, miežiai, avižos, kukurūzai, cukriniai runkeliai, bulvės, tabakas, vynuogės ir apyniai. Žemėje yra anglies, geležies rūdos, druskos, mangano, grafito ir kitokių turtų.

Gyventojų yra apie 14, 500, 000, — iš jų 8, 000, 000 čekų, 4, 000, 000 slovakų, apie 500, 000 vengrų, vokiečių, čigonų ir ukrainiečių yra po 200, 000, o lenkų 100, 000.

IŠ ISTORIJOS

Prieš tūkstantį metų Centralinėje Europoje, tarpe Elbos (tada vadinamos Laba) ir Vislos upių ir Baltijos jūros gyvavo didelė Pamario valstybė, kurios plotai siekė beveik Adriatikos jūrą. Ją sudarė: lenkai, pamariečiai, obordinai, liutičiai, čekai, slovakai ir moravai.

Vėliau ji suskilo į atskiras valstybes: Lenkiją, Bohemiją-Čekiją, Moraviją-Slovakiją ir kitas.

Penkioliktame ir šešioliktame amžiuose pradėjo įsigalėti Rheino paupio vokiečiai. Romos popiežiaus globoje sudarę taip vadinamąją Šventąją Romos Imperiją, puolė slavus. Kova truko šimtus metų, kol vokiečiai pavergė didelius slavų žemių plotus. Jie įsibriovė

ir į Prūsiją, kur po ilgų metų karų, pavergė ir lietuvių tautos žmones — prūsus.

Vėliau vokiečiai-austrai susijungė su vengrais į didelę Austro-Vengrijos valstybę, kurios pusę gyventojų sudarė įvairios slavų tautos. Po Pirmojo pasaulinio karo Austro-Vengrija pakriko. Pietų slavų grupės susijungė su Serbija ir sudarė Jugoslavijos valstybę. Galicijos lenkai įėjo į Lenkiją. Čekai ir slovakai susiorganizavo savo valstybę.

Kapitalizmui plečiantis Austro-Vengrija dabartinėje Čekoslovakijoje išvystė galingą metalo, tekstilės ir kitokią industriją. Įsikūriant Čekoslovakijos valstybei apie trys ketvirtadaliai tos industrijos — virš 20, 000 įvairiausių fabričių ir dirbtuvių — teko jai.

ČEKOSLOVAKIJA KRYŽKELEJE

Antrojo pasaulinio karo metu, 1944-1945 m., Tarybų Sąjungos armija Čekoslovakiją išlaisvino iš hitlerininkų jungo, į kurią ji buvo patekusi dar 1938 m. dėka Anglijos ir Prancūzijos suokalbčio su Hitleriu Mūnche (Munche).

Darbo liaudis troško eiti socializmo keliu, bet iš Londono parvyko užsienyje susiorganizavusi buržuazinė Čekoslovakijos valdžia su Benešu priešakyje. Tiesa, ir ji buvo priversta daryti darbo žmonėms nuolaidų — konfiskavo vokiečių ir hitlerininkų bendradarbių žemes ir jas atidavė išmokėjimui bežemiams; konfiskavo ir stambią pramonę. Bet tos reformos nedaug pakeitė darbo žmonių gyvenimą, todėl 1948 metais rinkimus laimėjo Liaudies frontas su Komunistų partija priešakyje. Šalyje susidarė komunistų vadovybėje Liaudies fronto valdžia.

Su pagalba Tarybų Sąjungos Čekoslovakija atsistojo ant kojų. Jau 1955 metais du kartus tiek pagamino anglies, špižo bei plieno, kaip 1948 metais. Žmonių gyvenimas smarkiai pagerėjo.

IMPERIALISTŲ SĄMOKSLAI

Čekoslovakija yra Centralinėje Europoje, todėl ji užima labai svarbią strateginę poziciją karo atžvilgiu. Jos kaimynais yra: Lenkija, Tarybų Sąjunga, Vengrija, Austrija, Vakarų ir Rytų Vokietijos. Čekoslovakija per 600 mylių yra įsidavus į rytus — tarpe socialistinių valstybių. Imperialistams ją užgrobus, jie turėtų patogią poziciją pulti Vengriją, Tarybų Sąjungą, Lenkiją ir Rytų Vokietiją.

Norėdami Čekoslovakiją iš socialistinio bloko išplėsti imperialistai ruošėsi iš lauko (sukurdami milžiniškas militarines jėgas Vakarų Vokietijoje) ir iš vidaus. 1968 metų pradžioje Čekoslovakijos dešinieji partiečiai, išvien su socializmo priešais, šalies jėgą paėmė į savo rankas. Vadovybėje atsistojo: A. Dubčekas, Goldstueckeris, K. Kriegelis, Otto Sik, C. Kisaras, M. Hublus, J. Smarkovskis ir kiti.

Per pusmetį spaudoje buvo puolami "stalinistai". Tarybų Sąjunga, Lenkija, ypatingai Rytų Vokietija. Jau net Dubčekas balandžio 11 d. pareiškė, kad spauda, radijas ir televizija "per daug toli eina prieš socialistines valstybes, nes skelbia nepatvirtintą medžiagą". Ypatingai smarkiai veikė antisocialistiniai elementai, susiorganizavę į taip vadintą "231" klubus, ir sionistų jaunimas, susimetęs į Babelio klubus.

Pasaulinis sionizmo centras savo pasekėjams įsakė:

VISUR BENDRADARBIAUTI SU IMPERIALIZMU TARPTAUTINĖJE ARENOJE, IDEOLOGIŠKAI IR POLITIŠKAI KOVOTI PRIEŠ PASAULINĮ KOMUNISTINĮ, DARBININKŲ IR NACIONALINIO IŠSILAISVINIMO JUDĖJIMĄ, PRIEŠ TAIKOS IR DEMOKRATIJOS JĖGAS.

1968 m. Čekoslovakijos spauda per šešis mėnesius puolė socialistines šalis, o nieko nerašė prieš Vakarų imperialistus, tylėjo apie JAV imperialistų karą Vietname.

Jos vadai ir rašytojai skelbė, kad Čekoslovakija einanti "žmoniško socializmo keliu". Reiškia, kitose socialistinėse šalyse komunistai eina "nežmoniško socializmo keliu". Tai buvo kopijavimas Rusijos kontr-revoliucionierių, kurie piliečių karo metu kelė šukį — "Sovietai be komunistų".

Socialistinių šalių vadai ir spauda darė Čekoslovakijos vadams pastabų, norėjo juos išgelbėti nuo pragaištingo kelio, bet Dubčekai į tai nekrepė dėmesio. Pagaliau paskelbė Čekoslovakijos militarinių jėgų manevrus Vakarų Vokietijos pasienyje tuo pat metu, kai kitoje sienos pusėje Vakarų Vokietija turėjo savo karinius manevrus. Susidarė pavojus, kad po militarinių manevrų priedanga Vakarų Vokietijos ir kitų imperialistų jėgos įžengs į Čekoslovakiją ją "išvaduoti", kaip jų spauda rašė.

SOCIALISTINIŲ ŠALIŲ PAGALBA

Čekoslovakijos komunistai ir ištikimi socializmui veikėjai kreipėsi į socialistines šalis pagalbos. 1968 m. rugpiūčio mėnesį Rytų Vokietijos, Lenkijos, Tarybų Sąjungos, Vengrijos ir Bulgarijos armijų daliniai įžengė į Čekoslovakiją. Kontr-revoliucijos sąmokslui buvo pastotas kelias. Dubčekas vadovaujama vyriausybė pasirašė sutartį, kad: prie Vakarų Vokietijos sienos pasiliks Tarybų Sąjungos militariniai daliniai, kad antisocialistinis veikimas šalies viduje bus pažabotas, kad Čekoslovakija eis tuo pat keliu, kuriuo eina kitos socialistinės šalys. Bet prabėgo mėnesiai, o Dubčekas vyriausybė nuo žodžių niekur nenuėjo. Kontr-revoliucija vėl pakėlė galvą. Vakarų spauda džiūgavo, kad netrukus Dubčekas "apsivalys nuo kietųjų komunistų". Čekoslovakijos spauda vėl ėmė garbinti buvusios buržuazinės Čekoslovakijos vadus, jų tarpe T. Masaryką. Prie jų kapo dėjo vainikus, kurių tarpe buvo vainikai ir "Nuo Amerikos".

Reakciniai elementai taip įsidrąsino, kad Pragoje užpuolė Tarybų Sąjungos Aerofloto raštinę. Po to įvykio Čekoslovakijos ištikimi komunistai pareiškė Dubčekui:

ARBA JAU NEGALI SUVALDYTI KONTR- REVOLIUCIJOS JĖGŲ, ARBA TIK KALBI APIE SUVALDYMĄ, BET NIEKO NEDARAI!

Dubčekas ir jo šalininkų vadovybei atėjo galas. Jis ir jo artimi kolegos turėjo pasitraukti iš Komunistų Partijos ir vyriausybės vadovybės. Komunistų partijoje sekretoriaus vietą užėmė Gustavas Husakas. Į Politinį biurą įėjo L. Straugal, Vasil Bilak, Pet Colotka ir eilė kitų.

— Dubčekas kolega J. Smarkovskis pasitraukdamas pareiškė: "Mūsų nelaimė, kad mūsų valstybė neskaitlinga gyventojais", Reiškia, jeigu ji būtų skaitlinga, tai jis ir jo sėbrai kariautų prieš kitas socialistines šalis, bet nesitrauktų iš savo "žmoniško socializmo kelio".

Gegužės 9 d. Čekoslovakijoje buvo minima 24-ųjų metų sukaktis nuo dienos, kada Tarybų Sąjungos armija ją išlaisvino. Visoje šalyje sukaktis vyko draugiškoje dvasioje Tarybų Sąjungai ir kitoms broliškoms socializmo šalims. Plevėsavo vėliavos su šūkiu: "Tegul gyvuoja Raudonoji armija". Spauda, radijas ir televizija stoji už visų socialistinių šalių vienybę, už kovą prieš imperializmą ir jų ruošiamą karą.

Antisocialistinis elementas pradėjo bėgti į Vakarų Vokietiją, Austriją ir Jugoslaviją. Sakoma, kad jau yra virš 60,000 pabėgėlių, bet jų tarpe mažai darbininkų. Imperialistai bando į pabėgėlių eiles pavilioti inžinierius ir kitus lavintus kvalifikuotus asmenis, kad pakenktų Čekoslovakijos gamybai, bet nedaug telaimi.

PARTIJA VALOSI

Čekoslovakijos Komunistų partija turės apsivalyti. Partija jau turi 1,700,000 narių. Aišku, kad į partiją sulindo daug svetimo elemento, nes partijos bilietas suteikė jiems progą užmaskuoti jų antikomunistinę veiklą.

Naujai perorganizuota Komunistų partijos vadovybė jau padarė apsivalymo pradžia. Ji iš savo eilių išmetė Otto Siką, F. Kriegelį ir eilę kitų, kuriuos Dubčekas net laikė partijos Centro komiteto nariais.

Žinoma, dar nepasibaigė Čekoslovakijos komunistų kovos, kaip nepasibaigė ir Vakarų imperialistų intrygos. Bet Komunistų partija sutvirtins savo vadovybę šalyje ir sėkmingai ją ves į naują socialistinį gyvenimą.

Didmiesty šviesos užgeso,
Įstrigo aukštuose liftai;
Nugrimzdo į tamsią grasią
Dangoraižių juodi eukalptai.

Metro traukiniai sustingo
Lyg kurmių urvuos po žemėm;
Didžioji šaly, turtingoj,
Viskas, viskas aptemo...

Daktarai operaciją tęsė,
Kažkur nutvėrę grabnyčią,
Spekulantai už žvakigalį prašė
Visos piniginės — patyčiai.

Žmonės, čiuopdami kelią,
Patamsy vedė viens kitą;
Laisvės Statulai ant pjestalo
Juodą fakelą teko laikyti!

Didmiesčio tamsoje

Įsimylėjėliai du, už pirščiukų sukibę, žengė
Ramiai per tamsią, tamsią tunelio angą.
Nors šturpi naktis ausyse jiems spengė,
Šviesu buvo žvelgti jiems pro meilės langą,
Regėti draugystės nupliekstą padangę.

Tegu jiems tamsa iš dangoraižių srūva!
Tegu temdančios laikraščių šūsnyš užgriūva!
Tegu televizoriai bloškia savo drumsčiamą krūvį!
Tegu žiurkės prieblandoju su ir siuva — —
Įsimylėjėliams kojos už nieko nekliūva!

J. SUBATA

Kaip nelaisvėje, taip ir laisvėje

J. Bernotas

1942 metų rudenį buvo ankstyvas. Rugsėjo pradžioje pasirodė šalnos. Ir, štai, vieną šaltą rugsėjo vidurnaktį į mano kambario duris ir langines ėmė kažkas smarkiai belstis. Pašokau iš lovos ir priėjau prie durų:

— Kas ten?

— Leisk, saugumas, — griežtai atsiliepė.

Atrakinau duris. Į kambarį įžengė trise. Vienas buvo apsirengęs civilio drabužiais, o kiti du buržuazinės Lietuvos karine uniforma.

— Kur laikai nelegalią literatūrą ir ginklus, — prabilo civilis. Atiduok, bus geriau tau, ir mums nereikės daryti kratos.

Atsakiau, kad jokių ginklų ir nelegalios literatūros neturiu.

Pradėjo kratyti. Pradžioje "dirbo" uoliai, vėliau pavargo ir nebaigė žiūrėti net visų knygų. Susėdo, surašė protokolą, kad nieko nerasta ir nepaimta.

— O dabar renkis, važiuosi su mumis, — stumtelėjo civilis.

Apsirengiau. Išsivedė į kiemą. Tamsoje įgrūdo į lengvąją mašiną.

Vežė Laisvės Alėja. Jokio judėjimo, jokio žmogaus — tokia tuščia tuščia gatvė.

Mašina sustojo prie buvusių Saugumo departamento rūmų, kuriuose "veikė" lietuviškasis saugumas.

Iš karto nuvedė į rūšį, kur buvo kameros. Jas pažinojau nuo buržuazinių laikų. Čia mus sutiko trys saugumiečiai, kurie, prisimenu, anksčiau buvo policininkais.

— Patalpink, kur mažiau žmonių, — įsakė civilis budinčiam.

— Tai kad visur kaip silkių... — Nežino kaip paaiškinti budintis, ir nusižiovavęs pratęsia. — A...iš šeštos šiandien išvarė į kalėjimą...

Nuvedė į šeštą kamerą. Ji didesnė kaip kitos. Buržuazijos laikais ten būdavo keturi asmenys, o dabar, nors jau dešimt išvedė, — penkiolika.

Sužvangėjus raktams, visi pakėlė galvas. Susipažįstame. Pasirodo, beveik visi politiniai. Nežymūs, nes žymesnius jau išvarė į kalėjimą. Jų nusikaltimai maždaug tokie: davė gabaliuką duonos alkanam belaisviui, Tarybų valdžios metais priklausė Raudonajai Pagalbai, permetė per geto tvorą pakelį cigarečių ir pan. O kiti net nežino, kuo kaltinami. Sėdi jau antrą savaitę; ir net nekviečia į tardymą.

Paryčiui sužvango raktai ir į kamerą nustūmė įsigandusį žydą. Žmogus visai nusiminęs. Atsisėdo šalia manęs prie durų.

Išsipasakojo. Pasirodo, tai geto gyventojas. Gete žmona su trim vaikais. Duonos nė trupinio, badauja. Jį iš geto išvarė į Šančius malkų piauti. Paėmęs apnešiotas kelnes norėjo iškeisti į duonos kepaliuką. Piaunant malkas Šančiuose, saugantis policininkas užsnūdo ir jis pabėgo pas žmones, kad už kelnes gautų duonos. Iškeisti iškeitė, bet grįždamas atgal sutiko girtą vokiečių. Tasai jį apmušė, atėmė duoną ir nuvarė į gestapą. Gestapo kamerose nebuvo vietų, todėl atvarė čia. Bijosi, kad nesusaudytų.

— Ką tu, brolau, už tokį menkniekį... — raminau pašnekovą.

— Aš žinau, kad anksčiau ar vėliau — visvien sušaudys, — kalbėjo žydas, — bet norėčiau mirti kartu su šeima, lengviau būtų... — nutekėjo ašaros per jo suvargusį veidą.

Išaušo diena. Sugirgždėjo durys. Atnešė juodą kavą. Cukraus nė gramo. Duonos 100 g. visai dienai.

Nebaigė mano kaimynas žydas gerti kavos, kaip kameros durys vėl sugirgždėjo.

— Šeras, eik čia!... — pašaukė vargšą žydą. Tik vėliau sužinojome, kad buvo atvažiavusi gestapo mašina. Joje jau buvo grupė žmonių, vežamų į IX-tą fortą sušaudymui. Į ją įstūmė ir Šerą, kuris pas mus išbuvo vos kelias valandas. Forte jį ir sušaudė.

Dieną prasidėjo judėjimas. Vieną kitą pašaukė pas tardytoją, o vieną net be jokio tardymo paleido, girdi, jis buvo sulaikytas per klaidą. Atvedė ir naujai suimtus.

Apie pietus iškvietė tardyti pas Malskį. Dar laisvėje buvau girdėjęs, kad jis ypatingu žiaurumu nepasižymėjo. Atsirado viltis likti gyvam. Malskis pavartė mano bylą, kurią sudarė du lapai (protokolas per kratą ir kažkoks anoniminis raštelis). Raštelyje buvo rašoma, kad aš klausęs Maskvos radijo pranešimų ir tuos pranešimus skleidžiąs kitiems. Be to, kaltinamas, kad mano draugas Jonas Kizevičius platinęs atsišaukimus prieš vokiečius ir davęs jų platinti ir man. Paaiškinau:

— Mano radijo aparatas senas, sugedęs, juo aš net Kauno paklaustyti negaliu, tai kaip sugausiu Maskva...

Malskis pašaukė vieną uniformuotą saugumietį ir pasakė:

— Čia netoli, nuvažiuok ir patikrink radijo aparatą.

Grįžau į kamerą, nes paaiškino, kad kvota bus tęsiama po to, kai gaus žinių apie mano radijo aparatą. Tikėjausi, kad greit būsiu iškvietas vėl. Galvojau apie Kizevičių, nes žinojau, kad Smetonos valdymo metais jis buvo didelis buržuazinės santvarkos priešas. Dažnai sakydavo ugningas kalbas. Dėl to jį draugai buvo praminę "sprogstančia bomba". Vokiečių okupacijos metais jis neliko nuošalyje ir savo iniciatyva spausdimo ir platino prieš okupantus nukreiptus atsišaukimus. Svaresčiau, ar jį suėmė, ar ne?

Antrą kartą tardyti pašaukė tik vakare. Atėjęs pas Malskį, radau jį vieną. Tuoj pasirodė ir tas saugumietis, kuris ėjo apžiūrėti mano radijo aparato. Dvokė degtine.

— Jo aparatas — senas trantas, — iššvokštė ir apsisukęs išsinešdino.

Vėliau, išėjęs į laisvę, sužinojau, kad niekas nebuvo atėjęs tikrinti radijo aparato. Matyt, tasai pasiustasis, eidamas į mano namus, pakeliui užsuko į vokišką knaipę. Jo raportas man buvo naudingas.

Malskis manęs nieko neklausė. Surūkė cigaretę ir pasakė, kad mane nuvežtų į kamerą.

— Tai gal paleisit namo? — paprašiau.

— Pažiūrėsiu, o kol kas pasėdėk, — atsakė.

Kitą dieną kameroje didelis sujudimas. Vienus šaukia pas tardytoją, kitus išvaro į kalėjimą. Atvežė naujų.

Štai, įeina naujokas. Tiesa, koks jis naujokas, jeigu jau dvi naktis gestapo daboklėje praturpėjęs. Susipažinome. Masiulis. Inteligentas, nebejaunas, niekuomet nesidomėjęs politika. Prieš porą parų jis per vieną pažįstamą papuolė į karišką restoraną. Ten ir uždainavo:

Mačiau dangų, mačiau rojų

Mačiau Adolfą be kojų...

Kariškiai padarė jam pastabą. Jis supyko ir piktai sušuko:

— Kaput Hitler!

Areštavo vietoje. Pristatė į Gestapą. Ten gerai apkūlė, patardė ir perdavė lietuviškajam saugumui.

— Vyrai, jūs čia gerai gyvenat, — pasakė mums. — Va, ten, gestape, per koridorių einant vokiečiai apspardo...

Žmogus tikėjosi, kad jį paleis, bet už poros dienų kamerą atidarė du uniformuoti vokiečiai ir vertėjas. Pastarasis perskaitė nuosprendį, kad už nusižengimą vermachtui pagal karo teisę jis bus sušaudytas.

— Taigi, žadėjote mane paleisti, — nustebęs prabilo Masiulis.

— Kai tik sušaudys, tuojau ir paleis, — atsako vertėjas.

Už lango suburzgė automašina. Žmogus išvažiavo mirti.

Vieną dieną labai nustebo, kai į kamerą įžengė gerai nusiteikęs vyrukas, kurį pats tardytojas net iki pačių durų palydėjo ir sargo paklausė:

— Nejaugi visur tiek prikimšta ir nešvaru?

Sargas atsakė:

— Visur tas pat.

Šis jaunas vyrukas nebuvo politinis. Jis vakar naktį iš Klaipėdos gatvėje vokiečių kariškiams įsteigtų viešųjų namų norėjo išnešti vokišką kepurę ir keturias bonkas degtinės, bet tarpduryje buvo sulaikytas. Anksčiau jis priklausė taip vadinamiems savisaugos daliniams. Užėiti į tuos namus jam nebuvo leidžiama.

Kvotė kriminalinis skyrius. Pranešė žmonai, kad jam bus leista perduoti maistą. Jis buvo patenkintas ir laukė, kada pasiųs į kalėjimo raštinę. Bet vieną dieną iš kvotos grįžo kaip nesavas. Jį nusprendė išsiųsti į karinį drausmės batalijoną, esantį fronte.

Mūsų kameroje sėdėjęs kriminalinis nusikaltėlis jam pasakė:

— Kvailys... Reikėjo vogti vieną butelį, o ne keturis, — ir užsikvatojo. — Velniam tau reikėjo imti tą vokišką kepurę.

Kitą dieną atėjo lietuvis kareivis jį išlydėti į geležinkelio stotį.

— Leiskite su žmona atsisveikinti — paprašė suimtasis.

— Jeigu gerai tarnausi, paleis atostogų ir pasimatysi, — pasakė kareivėlis. Išvedė. Niekas jo negailėjo.

Tą pačią dieną į kamerą įstūmė jauną rusų tautybės vyruką. Labai sumustą, nusilpusį. Kameros gyventojai jam tuoj pasiūlė duonos, cigarečių. Bet greitai vėl

atsidarė kameros durys ir pasirodė uniformotas aukšto laipsnio gestapo skyriaus viršininkas. Jo veide buvo didelis randas. Gestapo viršininkas kol kas čia neateidavo. Piktai apžvelgė visus ir per vertėją paklausė.

— Kuris iš jūsų Pisarevas?

— Aš, — atsakė neseniai atvestasis.

Vokietis įsismeižė į jį ir sušuko:

— Ar daug vokiečių tu nužudei?

Pisarevas tylėjo, bet tikriausia galvojo, kaip ir mes: "Būtų kuo ir tave paguldychiau".

Pisarevą tardė dažnai ir po kiekvieno tardymo ateidavo smarkiai sumuštas.

Jis buvo tarybinių tankų dalinio karys komjaunuolis. Mūšyje netoli Raseinių buvo sunkiai sužeistas ir pateko į nelaisvę. Pasveikęs kaip belaisvis buvo pasiųstas dirbti į plytinę. Darbas sunkus, trūko maisto. Pabėgo. Norėjo pasiekti frontą, bet prie Jonavos užmezgė ryšį su partizanais. Įstojo į jų būrį. Narsiai kovėsi su vokiečiais, dalyvavo sunaikinant Jonavos miesto burmistrą, apšaudant vokiečių transportą. Bet vieną kartą juos apsupo. Ginantis pristigo šovinių ir pakliuvo.

— Jei išliksi gyvas, parašyk mano motinai, — paprašė manęs. — Parašyk, kad aš jai dėkingas, kad ji mane tokiu išaugino.

Po kiek laiko Pisarevas buvo išvežtas į Kauno kalėjimą, o iš ten į IX-tą fortą ir sušaudytas. Jis buvo kilęs iš Vorošilovgrado.

Naktis buvo nerami. Į mūsų kamerą ligi ryto atgabenta vienuolika asmenų. Daugiausia Vilijampolės gyventojai. Visi susirūpinę, nes juos atgabeno stipri sargyba. Vyriausybės buvo įsakyta patalpinti kiekvieną į skirtingas kameras. Jų buvo iš viso 40, o kamerų tik 7. Norom nenorom teko talpinti vienos bylos dalyvius kartu. Taip į mūsų kamerą ir papuolė jų vienuolika.

Prie manęs atsigulė Sargėnų gyventojas Semionovas. Jam tada buvo apie 30 metų.

Išsipasakojom. Vakare jo butą apsupo. Mat, pas jį buvo atėjęs tarybinis partizanas. Šoko per langą ir pateko gestapininkams į rankas. Surakintą atvežė į saugumo daboklę.

Jo žmona, būdama nėščia, dar prieš jo suėmimą buvo išvykusi pas gimines. Gestapas surado ir ją. Kitą naktį atvežė į saugumą. Patalpino į moterų kamerą. Barantis su sargais, Semionovas ją pažino iš balso.

Po poros dienų per maisto dalintojus jis gavo iš jos laiškutį. Ji rašė, kad jaučiasi blogai. Ir tikrai, tą pačią naktį koridoriuje kilo bruzdesys.

Atvažiavo mašina ir Semionovo žmoną išvežė į Kauno sunkiųjų darbų kalėjimą gimdymui.

Savaitės gale į mūsų kamerą buvo atgabentas Semionovo draugas, kuris ir pranešė, kad jo žmona pagimdė sūnų. Semionovas džiūgavo. Jis man sako:

— Matai, aš tapau tėvu. Turiu sūnų. Kažin ar aš jį pamatysiu.

Apie sūnų jis kalbėdavo kelis kartus per dieną. Bet kartą po tardymo į kamerą sugrižo visai nuliūdes. Per tardymą buvo pranešta, kad kvota baigta ir pagal esamą byloje medžiagą jis bus sušaudytas.

— Kaipgi dabar bus? — klausinėjo jis manęs. — Nejaugi ir prieš mirtį nepamatysiu sūnaus, kuris man yra pirmutinis ir paskutinis.

Atrodė, jog jam pats sušaudymas nėra toks baisus, kaip tai, kad prieš mirtį negalės pamatyti savo sūnaus.

Kitą dieną Semionovas kreipėsi į sargą:

— Noriu pasikalbėti su viršininku.

Viršininkas atėjo į koridorių. Semionovas išdėstė jam savo didelį norą pamatyti sūnų. Tasai ramiai išklausė, patraukė pečiais ir pasakė:

— Pažiūrėsime... — ir liepė grįžti į kamerą.

Sugrįžęs klausinėjo visų:

— Kaip manai, leis ar ne?

Į jo klausimą niekas negalėjo atsakyti.

Po savaitės ir aš buvau iššauktas. Mane ir dar devynis nuvarė į kalėjimą. Varė viduriu gatvės surakintus po du.

Atvarė į Kauno sunkųjų darbų kalėjimą. Jis atrodė toks pats, kaip ir buržuaziais laikais, tik prie budinčio valdininko esęs kalinių kambarys buvo labai nešvarus ir pilnas užrašų sienose: "Važiuojam mirti visi", "Nekaltai veža sušaudyti, prakeiktieji" ir t. t.

Budintis valdininkas, surašęs visus davinius, kas liečia mane, ir sužinojęs, kad esu baigęs gimnaziją, paliepė sargui:

— Nuvesk į 149 kambarį!

Kamera buvo trečiame aukšte langais į kiemą. Nors buvo uždrausta žiūrėti pro langą, bet kas ten paistys. Buvo matyti, kaip atvaro į kalėjimą ir kaip išvaro į sušaudymą.

Kamera vadinosi "inteligentu". Atėjęs radau penkiolika kalinių. Daugiausia politiniai. Keletas buhalterijų sėdėjo už įvairias spekuliacijas. Buvo ir vienas kunigas. Jis — Marijampolės kalėjimo kapelionas Valaitis. Gestapas įtarė bendravimu su politikalais, ir patupdė. Kasdieną kampe laikydavo mišias. Tai daryti jam buvo leista.

Atėjus vakarui, paklausiau:

— Kur man dėti šieniką?

— Kur nori — pasirink, — atsakė draugai. — Yra dvi laisvos vietos. Iš vienos išvežė rusų karininką belaisvį, o iš kitos — buvusį gusarų pulko kapelioną Puleikį. Abu į IX-tą fortą!

Nieko sau vietos. Šiurpas perbėgo kūnu.

Bet vis dėlto atsiguliau.

Šaudyti veždavo, paprastai, antradieniais ir penktadieniais. Tomis dienomis vaikščiodavome tylūs ir susirūpinę. Kiekvienas nešiojomės mintį: "Gal jau šis paskutinis antradienis...penktadienis..."

Pasmerktuosius iššaukdavo išeiti su daiktais. Juos vedavo į antrą aukštą, kur smetoniniais laikais būdavo kalinių mokykla ir biblioteka. Vokiečiams jos buvo nereikalingos. Tenai gestapininkai ir perskaitydavo nuosprendį, kad pagal karo teisę — jie bus sušaudyti. Po nuosprendžio surakindavo rankas ir išvesdavo į kiemą, o iš jo — į mašiną ir išveždavo. Į mašiną kaliniai įlipti negalėdavo, nes surakinti. Gestapininkai juos sumesdavo, sukluptydavo, o paskui užtraukdavo brezentą. Gale mašinos keturi automatais ginkluoti gestapininkai. Veždavo į IX-tą fortą, išrenkdavo ir paleisdavo kulkas.

Pirmadieniais ir ketvirtadieniais buvo lyg ir pasimatymo dienos. Vieną ketvirtadienį ir aš buvau iššauktas. Nuėjau. Buržuaziniiais laikais pasimatymo kambaryje buvo pasimatymas per grotas. Dabar grotų nebebuvo. Stovėjo nuo grindų iki lubų sukaltos geležinės štangos.

Atėjęs radau laukiančią žmoną. Ji pasisveikindama padavė ranką. Joje radau pakelį peiliukų barzdai skustis. Tai buvo džiaugsmas ne tik man, bet ir kameros draugams.

Vieną mirtinį penktadienį pro langą pamačiau ir Semionovą. Jis ėjo surakintas kaip ir kiti mirtininkai. Įmetė į mašiną.

Tą pačią dieną su kita mašina sušaudyti išvežė ir jo žmoną su keturių savaičių kūdikiu.

Semionovas taip ir nepamatė sūnaus.

Gruodžio 24 dieną iššaukė mane į raštinę. Ten sėdėjo kalėjimo valdininkai. Jie buvo stipriai išgėrę. Vyresnysis pasakė:

— Tu esi laimingas, gali eiti kalėdų švęsti.

Davė liudijimą, kad paleistas. Jame buvo pažymėta, kad aš paleistas 23 d.

— Pažymėjime parašyta, kad paleidžiamas 23 d., o paleidžiate 24 d., — pasakiau.

— Nieko tokio, — nusijuokė valdininkas. — Mes tavę vieną dieną magaryčiom palaikėm.

Išėjau temstant.

Kęstučio gatvė beveik tuščia. Viduriu gatvės eina du pagyvenę geto gyventojai. Jie ant pečių tempia senų lentų naštą. Iš Daukanto gatvės išvirsta su gera nuotaika ir su dviem "gailistingomis" seserimis du uniformuoti vokiečiai. Matosi, kad išgėrę.

Staiga vienas vokietis prieina prie palinkusių po naštą žydų ir pradeda juos žiauriai mušti. Pasipila kraujas. "Gailestigos" seserys pritariamai klykia iš džiaugsmo. Atlikęs budelio pareigą, vokietis grįžta prie savų, ir jie kvatodami nužingsniuoja tolyn.

Priėjęs paklausu:

— Už ką jus mušė?

— Kad nenusiėmėme kepurį, — atsakė vienas šluostydamas skvernu kruviną veidą. — Dabar tamsu ir mes nepastebėjome.

Štai tau ir laisvė. Okupantų laisvė. Skaudu. Jokio skirtumo ar laisvė, ar nelaisvė...

DR. A. PETRIKA

Lietuviai kitataučių kultūros tarnyboje

JURGIS BALTRUŠAITIS

Jurgis Baltrušaitis — simbolistų mokyklos poetas, novelistas, diplomatas, Lietuvos atstovas Maskvoje. J. B. gimė 1873 m. gegužės mėn. 2 d. Paantvardžiuose, Jurbarko rajone, mirė — 1944 m. sausio 3 d. Paryžiuje. 1893 m. baigė Kauno gimnaziją ir stojo į Maskvos universitetą, kurį baigė 1899 m. Studijavo gamtos-matematikos, istorijos ir filologijos fakultetuose, išmoko skandinavų, italų, bulgarų, prancūzų, anglų, vokiečių, rusų ir kitas kalbas. Keliavo po Europą ir kitus kontinentus.

Rašyti pradėjo rusų kalba dar gana jaunas. Pirmas jo simbolistinės poezijos rinkinys pasirodė Maskvoje 1911 m. Sekamais metais išėjo "Kalnų takas", o vėliau ir kiti kūriniai. Jo poezija buvo verčiama į italų, bulgarų, lietuvių, lenkų, skandinavų ir kitas kalbas. Balturušaičio poezija turėjo stiprios įtakos ir kitiems lietuvių poetams—simbolistams: B. Sruogai, F. Kiršai, V. Mykolaičiui—Putinui, J. Tysliavai ir kitiems. Į lietuvių kalbą jo kūryba pradėta versti apie 1912 m.

Lietuviškai rašyti J. B. pradėjo po I-jo pasaulinio karo, bet energingiau įsitraukė tik apie 1930 metus. Pirmas jo poezijos rinkinys "Ramunėlė" išėjo 1942 m. Jo poezijos pagrindas — idealistinė filosofija, antgamtinės ieškojimas ir pan.

J. Baltrušaitis reiškėsi kaip gausus vertėjas į rusų kalbą; išvertė apie 50 knygų. Jis vertė Dž. Baironą, H. Hibsena, G. D'Anuncio, K. Kauptmaną, A. Strindbergą,

JURGIS BALTRUŠAITIS

R. Tagorę, O. Wildą ir kitus klasikus. Kaip poetas, carinėje Rusijoje jis buvo gerai žinomas dar prieš pirmąjį pas. karą.

Jo poezija aukštai vertinama. 1919 m. jis buvo visos Rusijos Rašytojų Sąjungos pirmininkas. 1920-39 m. — buržuazinės Lietuvos įgaliotas atstovas TSRS. Rusų kalba išėjo J. Baltrušaičio 3 pagrindiniai poezijos rinkiniai, 10 ilgų novelių—apysakų ir daug straipsnių literatūros klausimais.

A. Venclova savo paskutinėje knygoje "Vidurdienio vėtra" džiaugiasi, kad 1941 ir 1942 m. Lietuvos rašytojai ir politikai dažnai vaišinosi prancūzišku vynu, kaviaru ir gera taikos meto kava iš paliktų J. Baltrušaičio atsargų, jo buvusių namų rūsiuose Maskvoje, kai T. Lietuvos atstovu ten buvo Povilas Rotomskis.

KITAS JURGIS BALTRUŠAITIS

Poeto Jurgio Baltrušaičio sūnus, irgi Jurgis, gimė 1903 m. Maskvoje. Gimnaziją baigė 1919 m. ir išvyko į Paryžių. Ten Sorbonos universitete kelis metus studijavo viduramžių istoriją ir archeologiją. Studijų

"POEZIJOS PAVASARIS"

V. BOVINAS

Tarybų Lietuvoje "Poezijos pavasariai" ruošiami kaip poetinio meno auklėjimo seminarai. 1968 metų "Poezijos pavasaris" mus pasiekė jau knygos formoj. 229 knygos puslapiuose randame arti šimto autorių poetinių ir kritinių fragmentų. Juose figuruoja ir mums jau žinomi senesnės kartos poetai kaip Antanas Venclova, Teofilis Tilvytis, Faustas Kirša, Vincas Mykolaitis-Putinas, ir svetimomis kalbomis rašiusieji poetai — Jurgis Baltrušaitis, Johanas Bobrovskis, Dilanas Tomas ir net italų poetas Dantė, gyvenęs ir kūręs 1265-1321 amžiuje. Juos seka jaunieji poetai — kai kurie dar su pirmaisiais savo eilėraščiais. Yra eilėraščių, verstų iš kaimynų latvių poezijos.

Daugiausia vietos ir atydos skirta lietuvių tautos poetui V. Mykolaičiui - Putinui (1893-1967) įvertinimui. Čia telpa keletas Mykolaičio-Putino laiškų, liečiančių poeto gyvenimą jaunystėje ir ieškojimus visuomeninio ir poetinio kelio.

Tai ir yra pagrindinis svarumas "Poezijos pavasario" — poetinis ir ideologinis poetų auklėjimas.

Poetai ir kritikai gyvena ir rašo ne kosminiame pasaulyje, bet mūsų žemėje, tarpe žmonių, kurie dirba ir kovoja už gražesnę pasaulį. Poezija, kaip ir visa literatūra, negali būti atsieta nuo žmogaus kasdienybės, jo idealų. Poetai išlieka nemirtingi, kaip Donelaitis, Strazdas, Maironis, Janonis ir daug kitų, ne išradingomis naujovėmis, bet kad jų poezijoje atsispindi istorinės liaudies gyvenimo problemos ir idealai. Salomėja Nėris yra ir bus mylima poetė, nes ji rašė: "Dainuok,

TEOFILIS TILVYTIS

širdie, neraginta, apie gyvenimą sugriautą, gyvenimą sudegintą". Jos apdainuoti tėvynės karo vaizdai neišblės per šimtmečius.

POETAS TILVYTIS IR KITI APIE SAVE

Poetas Tilvytis (mirė 1969 m. gegužės 5), kurio "Artojėlius" ir "Dičių" mes jau skaitėme — poetinį savo darbą "Poezijos pavasaryje" nušviečia straipsnyje — "Kelyje į Parnasą".

Tilvytis, kaip jo broliai ir seserys, buvo talentingas menininkas iš pat jaunatvės. Į poeziją Tilvytis atėjo grodamas smuiku, dainuodamas chore, deklamuodamas eilėraščius ir vaidindamas to meto "Vilkolakio" spektakliuose. Jis mokėsi poezijos iš Donelaičio, Maironio, Janonio ir kitų. Vėliau Tilvytis

bendravo su "keturvėjininkais" ir savo poetinį talentą vystė bendraudamas su poetais, kaip K. Binkis, J. Tysliava, A. Rimvydas. B. Sruoga, F. Kirša ir kt.

Buržuazinės Lietuvos metais, pabrėžia Tilvytis — "skatino mane žengti į naują kūrybos pakopą, nutraukti saitus su sentimentalialia lyrika".

Palikęs "Kauno bohema", nepatenkintas "futuristiškos lyrikos naujovėmis", Tilvytis surado pažangų poetinį kelią. Apie tai poetas pasakoja: "Pajutau, kad iki šiol į literatūros darbą mano žiūrėta kaip į žodžių žaidimą, pastangas stebinti skaitytoją. Juo toliau, juo intensyviau rašiau eiliuotus feljetonus dienos tema". Ir darbas banke akstino Tylvytį pereitį į kitą pusę.

Teigiama poezijos paskirtį nušviečia "Poezijos pavasaryje" Eugenijus Matuzevičius. Poetas pabrėžia: "Be abejo, mus domina daugelis poezijos klausimų. Apie daug ką mes galime kalbėti. Dėl daug ko galime ginčytis. Bet vis dėlto šiuo metu, man rodos, vienas pagrindinių mūsų poetinės kūrybos klausimų — poeto ir piliečio sintezė, meninė šios sintezės išraiška, jos gyvas ir prasmingas alsavimas, kaip neatskiriama mūsų būties ir egzistavimo, mūsų idealų, mūsų meninio mąstymo dalis".

Poetas Matuzevičius pastebi, kad poezijai žengiant pirmyn, iškyla ir "prieštaringų tendencijų", bet išymieji tarybiniai poetai eina nuo "abstrakcijos į konkretumą". Poetas pataria "Pažiūrėti herojiško ir dramatiško mūsų laikmečio akimis, nes ties mūsų epocha visą laiką pakibęs atominio sunaikinimo pavojus ir viltis jį sulaikyti, nugalėti, užkirsti jam kelią."

Taip ir Areška komentuoja, kad "ypatingą susirūpinimą kelia dabartinės lietuvių poezijos tendencija, kurios raidoje galima pastebėti dvasinio turinio, minties atsilikimas nuo formos kokybinių pasikeitimų". Areška teisingai pastebi, kad skaitytojui "mažai rūpi profesinė poeto treniruočių". Žinoma, kad skaitytojas mažai paisyti kokiomis metaforomis eilėraštis parašytas — jis žiūri, ką eilėraštis pasako.

Panašiai pasisako ir R. Žibaitis, reikalaujamas, kad poezija išreikštų "visuotines-

nius žmogiškosios būties momentus". Žibaitis suabejoja apie poeziją, "kurioje dominuoja tokie gilaminčiai žodžiai — žvaigždynai, višata, šviesmečiai" ir t. t.

MYKOLAITIS-PUTINAS APIE SAVE

Išsamesnio Vinco Mykolaičio-Putino biografinio ir kūrybinio įvertinimo mes čia po ranka neturime. Tačiau iš jo paties laiškų ir pasisakymų "Poezijos pavasario" leidinyje — šiek tiek galime susivokti apie Putino poetiką.

Mykolaitis-Putinas gyveno (1893-1967) didžiųjų mūsų epochos sukrėtimų laikotarpiu. Poetas jau subrendime pergyveno pirmąjį pasaulinį karą, pirmąją socialistinę Spalio revoliuciją pasaulyje. Mykolaičio-Putino poetinio žydėjimo laikotarpiu Europą ir Tarybų Sąjungą nusiaubė Hitlerio sukurtas Antrasis pasaulinis karas. Jo amžiuje ir Lietuva perėjo į socialistinę santvarką.

Kaip Mykolaitis-Putinas reagavo į tuos istorinius epochos sukrėtimus, kaip jis konkretizavo tą jo laiko žmogų, kuris žuvo karo lauke ir kovėsi už revoliucijos pergalę — pakankamo atsakymo jo vertintojai neduoda "Poezijos pavasaryje".

Mykolaitis-Putinas, matyt iš jo laiškų, ilgai kovojo pats su savimi, kai jam reikėjo pasirinkti vieną kelią iš dviejų — religinę teologiją ar pasaulietišką sociologiją.

Laiške I. Česaičiui 1914 metais Putinas rašė: "Tu žinai, kaip yra sunku dirbti, neturint po kojomis tvirto pamato". Mykolaitis-Putinas esąs "vienų vienas pasaulyje". Jis ir "apleistas, be paguodos, niekeno nemylimas".

Vėliau, jau 1918 metais tam pačiam Česaičiui rašė, kad jį verčia "pravirkti" gyvenimo nepasisekimai.

Apsigyvenęs Friburge, irgi dar 1918 metais, kunigui J. Tumui-Vaišgantui Mykolaitis-Putinas rašė: "Vienas dalykas bloga — tai kad reik sutoną valkioti". Jis jau prižada: "Mielu noru nusikratyčiau ne tik sutoną, bet ir viską, kas su juo surišta". Bet dvejojimai poeto nepaleidžia. Tame pačiame laiške — rašo: "Kartais norėčiau visa mesti ir būti vien kunigu, geru kunigu".

Jau po Pirmojo pasaulinio karo (1921 m.) Mykolaitis-Putinas rašė Liūdai Girai poezijos

klausimu. Poetas pabrėžia, kad nesilaikąs "jokios iš anksto priimtų idėjų", nes kūryba "eina spontaniškai". Tuo metu, Tumui-Vaišgantui Mykolaitis-Putinas rašė: "Pas jus ten Lietuvoje visi pašaukimai, visos specialybės ir luomai jau pernelyg susimaišė. Kunigas — politikas, kunigas — valdininkas, kunigas — bankininkas, kunigas — pirklys, artistas" ir t. t.

Savo poetinį pašaukimą Mykolaitis-Putinas pilniau išreiškė kiek vėliau. Prasidėjęs II pasauliniam karui, 1942 metais, laiške V. Krėvei-Mickevičiui, pokalbyje apie poeziją, meno veiklą — Mykolaitis-Putinas rašė: "Karo laikas gal ir palankus reikštis veiksmo žmonėm, bet manui ir plunksnai — negyvos dienos". O mes žinome, kad tėvynės karo metu poetai, kaip S. Nėris, K. Korsakas, A. Venclova, L. Gira ir kiti — parašė geriausius ir jaudinančius eilėraščius.

MYKOLAIČIO-PUTINO POETIKOS TEORIJA

Jau 1961 metais, gyvendamas Tarybų Lietuvoje, Mykolaitis-Putinas rašė J. Lančučiui: "Man nesvarbu ar eilėraštis išeis optimistinis ar pesimistinis, niūrus ar giedras — tegu tik bus išgyventas, sugestyvus, įtaigus, širdies gyvybe plazdantis, žodžiu, kilęs iš poetinio lyrinio susijaudinimo." Vadinasi, poetas rašė ne racionalių galvojimų, bet kaip jį nuteikė "susijaudinimas".

Mykolaičio-Putino eilėraščių rinkinys "Langas", sakoma, buvęs jau paskutinis autoriaus poetinis darbas. "Poezijos pavasaryje" pats autorius labai trumpai, bet aiškiai teoriniai apibūdina "Lango" eilėraščius. Poetas tai rašė dvejus metus prieš mirtį — 1965 m. Jis pabrėžia, kad "Lango" eilėraščių motyvas esąs "dvių versmių: samnambuliškos, iliuzoriškos būsenos ir sąmoningos būties įvaizdžių, o tai ir sudaro žmogaus vidinio gyvenimo dramatiškumą". Poetas rašo: "Lyriškai mano poezijos herojui atrodo, kad tikrovė skyla į dvi prieštaringas puses: jo paties artimoji, intymioji, sielos aplinka ir šalia jos esantis pasaulis". O iš to realaus pasaulio į herojaus sielą pro "langą" briaunasi priešiški gaivalai.

Putinas aiškina, kad tie "priešiški" gaivalai, tai neapykanta, kerštas, liga, mirtis.

Bet šalia jų eina ir meilė, draugystė, atleidimas, sveikata, gyvybė. Vadinasi, žmogus skyla į dvi dalis. Tad poetas kuriąs "nuo kasdienybės atitrauktų ir apibendrintų formų pasaulį". Todėl poeto "lyrinis herojus eina per pasaulį tartum per bodlerišką šventovę, kurios pilioriai prabyla paslaptiniais žodžiais—simboliais ir lydi į ilgesingą kūrybos tylą". Tai ve kokia "kūrybos tylą" — lieka tik teologinis pamokslas.

KRITIKAI APIE PUTINO POEZIJĄ

Literatūros kritikas V. Kubilius "Poezijos pavasaryje" pataria jauniems poetams mokytis iš Mykolaičio-Putino poezijos, nes jų eilėraščiuose dar stoka "naujų koncepcijų, naujų dvasinių aspektų, naujų moralinių vertybių". Kubilius teigia, kad eilėraščiuose "Minties siūbavimo skalė dar pernelyg siaura. Starto ir finišo linijos tebėra aiškiai sužymėtos". Išeina, kad tie "siūbavimai", "startai" ir "finišai lemia eilėraščių vertybę, turinį.

Mykolaičio-Putino poezijos aptarime, Kubilius teigia, kad poetas visuomet turėjo prieš akis žmogaus išnykimo problemą". Tad ir "Lango" eilėraščiuose "Poetas atsistojo tartum gyvybės ir mirties slenkstyje, kur nėra jokios pasirinkimo laisvės ir jokios išeities". O "poetas privalo galvoti apie viską, privalo kurti pilną ir teisingą žmogiškosios egzistencijos paveikslą, nieko nepraleisdamas ir nenutylėdamas, nes tik tiesa auklėja žmogų, anot Hegelio".

Bet kam čia iškvieštas Hegelis? Juk Hegelio "tiesą" jau seniai pavadavo socialistinėse šalyse — Markso, Lenino tiesa. Jei poetas "privalo galvoti apie viską", tai jis ir "mirties slenkstyje" gali galvoti apie kovą prieš mirtį.

Mykolaičio-Putino poeziją Kubilius piešia šventadieniškai, nes "Čia įeini tarsi į senovės šventyklą, kur tave apgaubia aukšti minčių skliautai, aidi iškili žodžio muzika, žvelgia didelės skausmo akys". Tai čia jau ir bus tas "dvasinis žemynas".

"Poezijos pavasaryje" plačiau apie Mykolaičio-Putino poetiką rašo Kęstutis Nastopka. Septyniuose leidinio puslapiuose, žinoma, Nastopka apibendrina Mykolaičio poeziją tokią, kokia ji yra. Anot kritiko, ji "pajungta

aukštai minčiai, kilniems idealams". Ir kadangi Putino "poetinis žodis persiėmęs dvaskumui", tad jis "praranda savo materialią faktūrą". Putino poezija tuos idealus išreiškia alegorizuotais žodžiais-simboliais, tad Mykolaičio-Putino poezijoje figūruoja pakankamai įvairių, kaip saulė, aušra, tamsūs debesys, tamsios naktys, aukštybės, dievų galybės ir t. t. Nastopka šiltai Putino poeziją vertina, priima ją su visa simbolika.

Paskutiniuose "Poezijos pavasario" puslapiuose redakcinės komisijos pateikta anketa kreipiasi į kritikus dviem klausimais, kurie liečia poetines tendencijas ir autorius. Atsakymų nedaug.

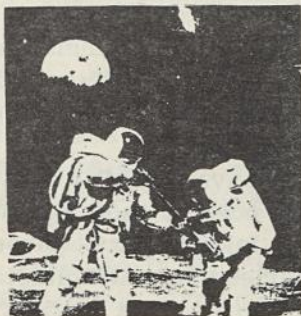
Br. Raguotis sekamais sakiniais išreiškia poetines tendencijas:

"Poezijoje, kaip žinia, vyksta nuolatinis atsinaujinimas: seno ir naujo prieštaringa kaita". Autorius, žinoma, turi mintyje poezijos formą, žanrą, kintantį kasdienį ir istorinį gyvenimą. Tame procese kinta poezijos turinys, idėja, bet poezija pasilieka poezija, nepaisant kokios formos priemone ji kalba žmogaus gyvenimą. Raguotis paaiškina:

"Tokį kaitos — pulsavimų — procesą gyvena poezijos meninės idėjos, jos mąstymo ir jutimo būdai, pagaliau, žanrai ir formos, kryptys ir tendencijos.

Mūsų poezijoje šiuo metu stiprėja ir gilėja savotiškai grįžtamoji žmogaus kasdienybės poetizavimo tendencija. Galėtume pasakyti, jos poezija vis drąsiau leidžiasi "iš dangaus į žemę", į tą nepakeičiamą žmonių planetą" (p. 225).

Galime tik palinkėti Tarybų Lietuvos rašytojams, kad daugiau ir daugiau jie poetizuotų mūsų planetą ir žmogų, kuris joje gyvena tokia poezijos forma, kad skaitytojas galėtų suprasti.

ALBINAS ŽUKAUSKAS

Kosmonautas

*Skrendi daug dienų. O gal mėnesių. Vienas.
Pabodo kelionė. Baisoka. Gūdu.
Skrendi nežinon per ūkus ir žvaigždienas.
Ir nieko daugiau — tik nyki begalybė ir tu,*

Nėra vakarų nei rytų, ir neaišku, kur šiaurė, kur pietūs.

Esi neeuclidinėj erdvėj paklydusi žemės smulki atplaiša.

*Be pertraukos srūva tamsa ir kosminiai lietūs,
Ištykšta numirus žvaigždė — meteorų kruša,*

*Ten pralenki šluotą — kometą — čiurlionišką žaltį,
Praskrieja skvarbieji šviesos spinduliai.
Krūtinė apmiršta, pajutusi kosminį šaltį,
Krūvon susiraizgo minčių ir žvaigždynų keliai,*

*Suriksi — savęs neišgirdęs, į tolį nuskrieji,
Nes greitis tau balsą išplėš iš burnos, į beribę nusvies.*

*Ir aido atgal negrąžins tuštuma ir ūkai nebylieji,
Tik žvaigždės nejudrios ir baltos tolybę nušvies.*

*Bet atbalsio jokio neatmuša tykiosios žvaigždės,
Nesklinda kažkur kažkada nuskambėję garsai.
Nesiaudžia miškai, nežaluoja saulėtosis aikštės,
Nešviečia aušra ir saulėlydžių žavūs gaisai.*

*Vaidenasi ežeras, pieva žieduota,
Čiobreliais pakvėpęs dirvokšnis, beržais
apsisiautus kalva.*

*Matai ant žvaigždynų užklotą vidunaktį juodą,
Apdgina žvilgsnį tamsi begalinė spalva.*

*Minutės prabėga be atgarsio, tykiai,
Net kas yra laikas — diena ar naktis, — nežinai.
...Jauti, kad juokingai smulkučiai istorijos žygiai,
Kad vaikiški pasakų didvyriai ir milžinai,*

*Aš šlovinu jus, kosmonautai!
Ką reiškia gėlynai, pražyde margai!
Ką reiškia žydri, debesim samanoti skliautai!
Parneškite kosmoso grožį, draugai!*

"Aido" choro pirm. Jonas Grybas, Žaneta ir Virgilijus Noreikai ir "Aido" choro vedėja Mildred Stensler.

V. AREIMA

Jau sutemos leidžias į mišką,
nutilo pavargę paukšteliai,
žvaigždutės padangėj nutvisko —
tarp jų gal ir mūsų žvaigždelė.

O maršką kas kartą tankesnę
nematomos laumės vis audžia;
Jau vakaro žaros užgęsta,
ir medžiai arčiau susiglaudžia.

Lengvai, kaip naktinis šešėlis,
prie mano tu lūpų priglusti,
ir jausmas jaunystės man vėlei
krūtinėje ima pabusti.

Mes tylim, kaip miegantis
miškas,
kaip plazdančios toly
žvaigždelės, —
juk žodžiais pasaulyje visko
dar niekas išreikšti negali.

Augustinui Savickui 50 metų

BOLESLOVAS MOTUZA

Lietuvos TSR Nusipelnęs Meno Veikėjas

1946 metais dėstydamas Vilniaus Dailės Institute susipažinau su 27 metų jaunuoliu — studentu Augustinu Savicku. Aukštas, lėtų judėsių, ramus, susimąstęs, "į save įlužęs", darbštus, talentingas, mokąs kelias svetimas kalbas, apsiskaitęs — išsilavinęs. Įdomus išbalęs veidas su gražiais, neramiais izumrudo ir mėlyno kobalto atspalviais, juodais, kaip smala nakty, plaukais.

Gimė jis Danijos sostinėje Kopenhagoje 1919.V.12.

Nedaug mūsų tarpe buvo tais laikais pažangių inteligentų, kurie būtų gimę kūrybinės asmenybės šeimoje, paveldėtų knygas ir kitoki meninį palikimą.

Augustino tėvas įžymus Lietuvos rašytojas, savo laiku buvo diplomatu, ilgai gyveno įvairiose užsienio valstybėse; Lietuvos teatro direktorius. Žmogus didelės kultūros, takto, plataus išsilavinimo. Gera buvo augti tokioje meninėje — artistiškoje aplinkoje, tarp knygų, paveikslų, teatro, įžymių žmonių ant rankų kilnojamam, kas vasarą būvoti svetur, varstyti pasaulinio garso meno galerijų duris, spokšoti prieš Mona Liza, Rafaelio, Delakrus, Goja, Manet šedevrus.

Besimokydamas gimnazijoje rodė neabejotiną gabumą. Dirbo akvarėle, piešė angliu, rašė eiles, mokėsi muzikos, turėjo draugais E. Mieželaitį, V. Mozuriūną ir kitus pažangius draugus, su kuriais ir pradeda dirbti komjaunimo darbą pogrindyje.

Mokosi piešti privačiai pas M. Dobužinskį, lankosi J. Vienožinskio studijoje ir pagaliau 1939 metais įstoja į Kauno Meno Mokyklą, o atgavus Vilnių — persikelia į Vilniaus Dailės Akademiją — 1940 metais.

Studijas nutraukė Didysis Tėvynės karas. Augustinas Savickas pasitraukia į Tarybų Sąjungos gilumą, dirba įvairius darbus, mokosi, lieja akvarėlę, piešia ir pagaliau apsivelka kario milinę ir žygiuoja Lietuviškosios 16 divizijos karių gretose.

Dailininkas — komunistas — Tarybų valdžios metais ėjęs mokslus, brandino savo kūrybinę asmenybę, praėjo sunkų ir sudėtingą, bet šlovingą kovotojo kelią. Jis viską dėjo ir kaupė savy, patim matytą ir pergyventą ateičiai reikalingą dailininko kūrybai medžiagą.

Pagaliau, 1945 metais dar nenumetęs dulkėtos, pilkos kario milinės, vos atkūrus Vilniaus Dailės Institutą, Augustinas Savickas jau studijuoja dailę. 1949 metais studijos baigtos ir prasideda pirmieji kūrybos kelio nedrąsūs žingsniai, o po dešimties metų jau didžiulė pirmoji (1959 m.) jo personalinė dailės darbų paroda, kurioje išstatė virš 300 darbų! Čia buvo aliejus, guašas, tempera, akvarėlė, pastelė, tušas, litografija, iliustracijos, įvairūs dailės žanrai: figūrinė kompozicija, portretas, peizažas, naturmortas, kelionės darbai iš Krymo, Kaukazo, Prancūzijos, Graikijos ir t. t. Jau jo darbai dalyvavo įvairia proga ne tik Visąsąjunginėse, bet ir pasaulinėse dailės parodose (Briuselyje ir kitur).

Gerai išibėgėjęs dailininkas kopia vis aukščiau, pažįsta plačiau, supranta giliau meno filosofijos prasmę, estetikos mokslą, dailės teoriją ir sudėtingą praktiką. Jo temperamentinga, intensyvi, dramatiška kūryba liepsnoja ieškojimais, o suradus nauja —

sužėri džiaugsmu. Jo pasiekimai priimami, jis sveikinamas, jam išreiškiamas pripažinimas toli už tėvynės ribų.

Augustinui Savickui jau 50 metų amžiaus?

Negali būti! Bet jeigu ir taip — tai brandumas, pelnytai sulaukta pagarba už savo nemažus nuopelnus Tarybinei dailei. Jis šiaudien Lietuvos TSR Nusipelnęs Meno veikėjas, Lietuvos TSR Respublikinės premijos laureatas, Meno mokslų kandidatas, Vilniaus Valstybinio Dailės Instituto dėstytojas, įvairių ordinų, medalių, garbės diplomų, piniginių premijų, konkursų laimėtojas, kavalierius.

Dailininkas daugelypė asmenybė, su prigimtu meniniu jausmu, gerai išlavintu skoniu, talentu ne tik tapytojo, bet ir rašytojo. Jo literatūrinis darbas, tai recenzijos, kritikos, dailės istorijos, menotyros, meno filosofijos, estetikos ir kultūros problemų klausimais eilė straipsnių, pagaliau didelis daugiametis mokslinis darbas — disertacija: "Peizažas lietuvių tapyboje" yra pelnytai pripažintas unikaliu ir vertingu.

Gaila, kad šiame darbe neatsispindėjo paties dailininko peizažinės tapybos didelis įnašas į mūsų dailę. Ir va, man norisi, nors trumpai apžvelgti Augustino Savicko peizažistinio darbą. Nežiūrint tų didelių darbų kituose dailės žanruose, dailininko kūrybos kelias prasidėjo nuo peizažo ir šiaudien jis myli, daug ir dažnai dirba tiek betarpiškai iš gamtos, tiek dirbtuvėje peizažą.

Pradedant nuo mažo darbelio (0, 10 x 0, 18) 1947 metų "Pavilnis" iki didelės drobės — išbaigto peizažo — paveikslo, kaip "Vilniaus apylinkėse žiemą" 1958 m. Šis darbas premijuotas ir dalyvavo Tarptautinėj dailės parodoj Briuselyje.

Augustinas Savickas dirba vienodai įsimylėjęs į gamtą, rimtai ir su įkvėpimu. Šiame žanre jis plačiai įvairus, turtinga instrumentuotė duoda jam galimybę nuo pavaizdavimo prieti prie idėjimės išraiškos. Jis sugeba maža drobele išreikšti didelę idėją. Jo prigimty slypi poetas, jis girdi peizaže žmoniško jausmo virpėsį. Užtat tapydamas gamtoje jis eina toliau už paprastą "nuotaikos peizažą" ir dėka tokio kontakto su gamta sukuria darbus, kuriems duoda pavadinimus: "Vėjo genami pavasario debesėliai", "Žiemos belaukiant", "Suglaudžia vakaras sparnus".

Ypač jam artima yra lyriškai minorinė sidabrinė, pilka subtiliai dūmeliu partraukta spalvinė gama, su juodo kontūro akcentais. Jo peizaže nėra literatūriniai vaizduojamos koncepcijos, pasakojančios siužetikos. A. Savicko peizažo diapozonas tikrai, kaip reta pas ką iš mūsų tapytojų, platus. Nuo peizažo, stafažo, per urbanistinį prie plataus panoraminio peizažo. Ir ypač urbanistiniame peizaže ir stafaže, jau spalviniai darosi turtingesnis, potepis pastezinis, platus. Kreipiamas dėmesys į instrumentuotą teptuką, špatelį ar kitą technikinę išraiškos priemonės teisingą panaudojimą. Visa drobė įgauna dramatinę spalvinę įtampą trikstančią iš autoriaus emociingo vidaus, o ne tik gamtos įkvėpto. Ir dabar va, peizažas pradeda dalyvauti jo figūrinio paveikslo kompozicijoje, kaip vienas labai stiprių akcentų organiškai suliejančių idėjinį paveikslo turinį į didelį apibendrintą monumentalų vaizdą ("Pirčiupio tragedija").

Dailininkas daug dirba natiurmortu. Bet čia jis irgi tik galanda idėjinės išraiškos priemonės. Neatsisakydamas nuo natiurmorto, kaip savarankiško tapybos žanro, jis išsiaiškina jį dominančias tapybos problemas, repetuojasi, kad būti pajėgiu didelėse epinėse drobėse kalbėti visu balsu, stipria tapyba.

Nemaža darbų tapytojas nudirbo ir portreto srityje: "A. Vienuolis-Žukauskas", "Kipras Petrauskas", "V. Putinas-Mykolaitis", "Kolūkietė Eidukinienė", "Dail. L. Katinas" ir daug kitų. Graži vaikų portretų galerėja. Vienok ir čia pasidaravęs, visoki savo sugebėjimą perkelia į "figūratyvinės kompozicijos" srytį.

Pirmieji "figūratyvinio paveikslo" (kaip jis pats vadina) kompozicijose padaryti žingsniai buvo 1940 metais. Vienok praktiškai tai įvykdyti sugebėjo tik 1950-51 metais. Tema buvo senai numatyta, tai LKPartijos organizatoriai V. Kapsukas ir Pr. Eidukevičius 1918 metais Vilniuje. Jis padarė net tris darbus šia tema. Šie darbai niekuo ypatingu nepasižymėjo, nes tuo metu dar dominavo savotiškas "užbaigto paveikslo" supratimas, kuris trukdė A. Savickui būti tuo kuo jis dabar yra. Nors piešinys geras, bet tapyba lygi, pilka, "paspalvinta", kompozicija pirmo plano statiška, veidai atsukti į žiūrovą, aišku, "panašūs".

1952 metais dailininkas pirmusyk imasi Vilniaus Leniniados ir sukuria drobę "Leninas Vilniuje 1895 metais", o 1957 metais didelį darbą tema "1926 metų gruodžio 27-sios rytas".

Prabilti apie revoliucinį Vilnių senai rūpėjo dailininkui, bet jėgos dar neleido — tik 1958 metais, po didelių ieškojimų, padarius šimtus portretų, peizažo, stofažo etiudų iš gamtos ir įsisąmoninus — prieita prie galutinio sprendimo "Revoliucinis Vilnius" spręsti triptike.

Uždavinys buvo aiškus: suvesti visas tris dalis į dramatinį vientisumą, į idėjinę įtampą. Triptikas paskirstytas į tris dalis taip: Pirmoji — kairės tema: "Generalinis streikas" — 275 x 1.10, antroji — dešinės tema: "Komjaunimas kovoje" — 275 x 1.10 ir vidurinioji dalis tema: "Tarybų valdžia paskelbta 275–200. Ta epinė drobė viena didžiausių (275 x 430) visoje mūsų dailės istorijoje.

1959 metais A. Savickas nutapo pačią lakoniškiausiai išreikštą giliai tragišką-didvyrišką temą. Idėjinė įtampa nuostabi. Tai "Pirčiupio tragedija". Moters figūra peizaže. Ir daugiau nieko nereikia, viskas pasakyta. Ši drobė buvo atžymėta Pabaltijo tematinio paveikslobienalėje Taline. Va, čia ir visas darbas peizaže, portrete ir natiurmorte suvedamas vienoje simfoninėje figūratyvinio paveikslo drobėje.

Dailininkas ieškodamas galimybių kuo stipriau išreikšti temos idėją, labai kreipia didelį dėmesį į paveikslo formatą, užtat jo kūrybinėje praktikoje rasi ir triptiką, kvadratą, pailgą keturkampį ir t. t. Dabar kiekvienas dailininko kūrinys tampa jo dvasios pasauliu. Jame pajungiamas piešinys, koloritas, šviesotamsos spalvinių plėmų kontrastai, potėpis. Nebėra nei pėdsako teatralizuoto žesto, mimikos, dirbtinos mizanscenos statistų palaikomos, patetiško rakursų. Jis eina tiesiai į temos idėjos betarpišką išskėlimą, akcentavimą visom meninėm priemonėm. Nesimėto, nesivaiko pigių formalių efektų, jo estetika yra tikra nepasaldintai viliojanti pasmagurianti gražia tapyba, skaidriom spalvelėm. Jis kviečia, reikalauja žiūrovą

sustoti prieš jo drobę; pergyventi, prisiminti. Jis reikalauja, kad žiūrovas leistų save suagituoti, kad jis eitų kartu idėjinio kryptingumo keliu. Dabar jis sukuria pačias geriausias drobes. Tai "Fašistų sudegintame kaime", "Rekviem", "Išlaisvintame Vilniuje".

Dailininkas daug padirbėjo, visko nesuminėti, o apie nesėkmes, kurių buvo, nėra reikalo kalbėti, nes šiandieną šventė jam ir kartu mums.

Pakanka to ką padarė Augustinas Savickas per savo dvidešimt kūrybinių metų.

Jo įnašu į Tarybinę dailę niekas neabejoja. Dailininkas jėgoje, brandume. Pilna galva naujų idėjų ir užmanymų, sklidina širdis stiprių jausmų. Jis dabar didelėje įtampoje, ir, kaip mes visi, ruošiasi sutikti ir dalyvauti su naujais kūriniais, skirtais V. I. Lenino Jubiliejinei parodai.

Palinkėsime Jubiliatui sveikatos ir sėkmės kūryboje.

GRAŽINA CIESKAITĖ

Mano meilė

Pilna pagoniškos rimties,

Žvaigždynų — medžių paslapties —

Čia mano meilė — Lietuva —

Miškų ir skausmo sietuva.

Čia mano meilė ir žolė,

Kaip žalias paukštis, kaip gėlė

Prie tavo gydančios giesmės,

Prie tavo duonos ir prasmės

Palinksta,

Tiki be pradžių,

Pilna miškų rimties gaudžios...

APYBRAIŽA

BRONIUS JAUNIŠKIS

VILNIAUS ŠEŠKINĖS ŠILĖ

Ėidamas į "Eglutės" sanatorinį darželį, žinojau, kad jo vedėja Emilija Venskienė yra nusipelnusi vadovė: apdovanota ne tik gausybe garbės raštų, keliais medaliais, bet ir Vladimiro Lenino ordinu. Žinoma, netikėjau, kad Venskienė apdovanojimus pelnė taikos metu, dirbdama darželyje. Greičiausia ji buvo arba partizanė, arba pirmose fronto linijose — iš ugnies pozicijų sužeistus karius gelbėjo. Galvojau, išaiškinsiu vedėjos žygdarbius ir aprašysiu, ir pažymėsiu, kad kovos kariai neapleidžia pirmųjų pozicijų. Tačiau labai nustebau sužinojęs, kad Venskienės viso gyvenimo kovos laukas — vaikų darželis. Ir apdovanojimai pelnyti taikos metu, ir tik už kūrybinį pedagoginį darbą. Už meilę ir pasišventimą mažajam žmogui.

Baigusi Klaipėdos pedagoginį institutą, nuo pirmosios dienos jau 29 metai Venskienė vadovauja darželiams. Pradžioje gimtinėje — Telšiuose, vėliau — Šiauliuose, o po karo — Vilniuje. Čia sukūrė 29, 56, 86 ir "Eglutę". Kiekvienas geras šeimininkas žino, ką reiškia įkurtuvės, kai jomis pradėti domėtis nuo kerstinio akmens. Ir "Eglutė" tik per Venskienės užsispyrimą išaugo pakrašty sostinės. Šeškinės kalnuotame pušyne, kur žiemą ir vasarą tiek daug vaikučiams sauso oro ir deguonies. O namai dideli, erdvūs, šviesūs. Juose apsigyveno 260 mažųjų piliečių. Bet tie piliečiai ne šiaip vaikai, o reikalaujantys geros priežiūros, nuolatinio rūpinimosi ir gydymo. Didelė dalis vaikų sergantys astma, epilepsija, mažakraujyste. Dvi sesutės Dalė ir Lina K. — nuolat pušyne. Jos serga viražu. Bet jos jau sustiprėjo ir lekioja lyg plaštakės.

Daugiausia vedėjai Venskienei rūpesčio kelia tie vaikai, kurie sunkiai gyja arba visai

negali išgyti. Saulius B. — pusantrų metų berniukas-bronchodemitikas. Leipo ant rankų. Gydytoja J. Pakarklytė taikė jam įvairiausių vaistų. Nepadėjo. Tada ėmėsi vedėja Venskienė. Ji gerai žino liaudies mediciną. Saulių pradėjo gydyti žolėmis. Nepadėjo. Pasitarus su žymiais gydytojais, nutarė dar pabandyti gydyti ilgametės agavos šakų sunka. Bet tokios agavos Vilniuje neatsirado. Po ilgo ieškojimo Venskienei pagelbėjo Kauno botanikos sodas. Ji lengviau atsikvėpė, o ir Saulius, išgėręs agavos sulčių sumaišytų su medučiu, nusišypsojo. Ilgainiui išnyko karakai. Saulius atsitiesė ir įsiliejo į darželinėčių būrį.

Aukščiausio laipsnio viražu sirgo Rimas Ž. Nebuvo jokios vilties, kad berniukas gyvens. Bet vedėja su gydytoja Pakarklyte, galima sakyti, mirčiai užstojo kelią. Čia joms padėjo darželyje išaugintas alijošius. Dygus, sodrus, sultingas. Jo išspausťas sultis maišė su medumi. Rimas karstelėjusio medaus nenoriai ėmė į burną. Valgydinant pačiai vedėjai, pasisėkdavo įkalbėti. Ir berniukas atsitiesė, tarsi būtų naujai gimęs.

Ne vien vaikų gydymu Venskienė rūpinasi. Nemažai laiko ji skiria vaikų auklėjimui. Tai tarsi antrasis jos kovos laukas, tik reikalaujantis daugiau ryžto ir ištvermės. Darželinėčiai lanksčiausi — lyg liauni medeliai. Su jais reikia dirbti subtiliai.

Venskienė, kaip ir pridera geram vadovui, dažnai būna grupėse. Domisi auklėtojų darbu. Pasidžiaugia, pagiria, o jeigu reikia — pamoko, pataria, kartais net pati ir užsiėmimus praveda. Vedėja didelį dėmesį skiria vaikų estetiniam auklėjimui. Ji iš auklėtojų reikalauja, kad jos vaikus mokytų ne tik pa-

DARŽELIO VEDĖJA E. VENSKIENĖ VAIKUČIŲ BŪRYJE.

milti muziką, šokius, vaizduojamąjį meną, bet paskatinti pačius vaikus ir kurti. Kūrybinis procesas greičiau paliečia proto galias, suvirpina subtiliąsias širdies stygas. Atsiranda įgūdžiai ir poreikiai.

Šeškinės kalnuotame pušyne visais metų laikais pilna paukščių. "Eglutės" auklėtiniai klausosi paukštelių balsų ir juos perefrazuoja dainelių posmuose. Visi vaikai moka dainuoti "Rudenėlis", "Pavasaris", "Saulutė", Dalyvauja darželių orkestrėlyje. O orkestro instrumentai tai ne bet kokie — o paukšteliai, švilpukai, silafonai, dūdelės. Tokiam orkestrui griežiant, darželiečiai šoka gerai išmokus liaudies šokius: "Sadutė", "Rugėlius". Improvizuoja lėlių šokius, šokius su lankais ir meškučiais. Vaikų improvizacijos vedėjai visada suteikia džiaugsmo. Bet labiausia ji stebi vaikų vaizduojamojo meno procesą. Ir ne be reikalo! Darželiečiai visi išmoksta gražiai piešti, lipdyti, karchyti. Metodiniame kabinete galima pamatyti tarsi gyvus paukštelių, tuos, kurie skraido čia pat miške.

Visi šie lipdybos darbai Lietuvos Respublikinėje, o vėliau Maskvoje Liaudies ūkio atsiekimų parodoje užėmė pirmąsias vietas. Vedėja Venskienė parašė išsamų pranešimą "Konstravimas iš gamtinės medžiagos". Turtinga estetinio auklėjimo patirtimi ji dalinosi su Vilniaus ir Maskvos darželių vedėjais. Iš šalies miestų pradėjo plaukti laišakai, atvykdavo delegacijos. Keitėsi vaikų darbų parodomis su Rygos trečiuoju, Talino šimtas dvidešimt trečiuoju, Gorkio "Romaškos" darželiais. Tris kartus atvyko Vokietijos demokratinės respublikos Leipcigo "Tannenbaum" ir "Nachtigall" darželių darbuotojai susipažinti su Venskienės vadovaujamu darbu. Kas tik beatvykdavo, visi gėrėdavosi vaikų aukštu estetiniu pasiruošimu. Delegatams buvo nuostabu, kad kiekvienas "Eglutės" auklėtinis ne tik gražiai piešia, lipdo, bet ir myli gamtą.

"Eglutės" darželio vaikų darbai buvo pasiųsti net į Čekoslovakijos, Italijos ir JAV vaikų dailės parodas ir buvo gerai įvertinti.

O visa tai pasiekti, kiek reikėjo meilės, ryžto, žinių, pasišventimo? Ir viso to Emilijai Venskienėi užteko. Jos kovos laukas ir liko — mažytis žmogus!

MOKSLININKŲ LABORATORIJOS

"PROTAUJANTI" ĮMONĖ

Robotas šiandieną jau ne technikos stebuklas. Žmogus ieško rimtesnių pagalbininkų. Tokių, kuriems galėtų patikėti sprendimus, padiktuotus proto, žinių, patyrimo.

Kaunietis mokslininkas Antanas Nemura tvirtina, kad per artimiausią dešimtmetį tokio pagalbininko susilauks ir Lietuvos liaudies ūkis. Sudėtingos kibernetinės sistemos, aiškina jis, valdys gamyklas, skirstys elektros energiją, skaičiuos pinigus, kai kur pavaduos inžinierius, technikus, operatorius.

Pradžia jau padaryta. Lietuvos Mokslų Akademijos Fizikinių — techninių energetikos problemų institute pradėtos kurti matematinės "smegenys" toms Lietuvos gamykloms, kurios valdys pačios save.

Tai bus "protingos" gamyklos. Pirmiausia, jos viską žinos apie save: visa informacija apie technologinius procesus, vykstančius jų cechuose, skyriuose, baruose, apie planavimo, tiekimo ir realizavimo sistemą, apie ryšius su gamyklomis — partnerėmis ir dar didelė daugybė kitokių duomenų bus užšifruota matematinių lygčių pavidalu. Elektroninės skaičiavimo mašinos jas apdoros ir tiesiogiai įsakinės mechanizmams. Taigi formulių virtinės bei sudėtingos matematinės sistemos ir bus tokių gamyklų "smegenys".

Šios gamyklos galės ir privalės savaime "mokyti". Gavę naujų duomenų, jų elektroniniai centrai sugebės kritiškai įvertinti savo veiklą ir priimti naujus, geresnius sprendimus. Tai padaryti įgalins adaptyvios sistemos, — tokios, kurios savaime gali prisitaikyti, "mokyti". Kauniečių mokslininkų laboratorija, kurioje pradėdamos kurti tokios sistemos Lietuvos pramonės įmonėms valdyti, taip ir vadinasi: adaptyvių sistemų laborato-

rija. Lietuvos Mokslų Akademijos narys-korespondentas A. Nemura — šios laboratorijos vadovas.

Darbų kauniečiams per akis. Beveik visas adaptyvių sistemų mechanizmas remiasi matematine statistika. Bet šiuo metu žinomi jos metodai sunkiai panaudojami dėl vienos priežasties: matematikai ją vadina uždavinio nekorektiškumu, o paprastai kalbant — uždavinio duomenyse iš pradžių susidaro mažytės specifinės paklaidos. Esant dideliems dydžiams, atitinkamai padidėja ir klaida, gali būti lemiama.

Kauniečiams po ilgų ieškojimų pavyko sukurti naują metodą, įgalinantį išvengti nekokrektiškumo. Šiuo metodu jau sudaryta eilė konkrečių schemų, kurios, A. Nemuros žodžiais tariant, teikia didelių vilčių.

Pirmoji gamykla kurią valdys adaptyvios sistemos, bus, tikriausiai, Alytaus medvilnės kombinatas. Grupė laboratorijos specialistų, vadovaujama technikos mokslų kandidato M. Paulausko, kuria šios įmonės valdymo matematinį aparatą. Vėliau ateis eilė ir kitoms — Lietuvos energetikos ūkiui, Jurbarko naftos perdirbimo gamyklai, kai kurioms chemijos ir lengvosios pramonės įmonėms, pirmiausia, žinoma, toms, kuriose gamybos procesas mobilus.

"Protujančios" matematinės sistemos išvaduos žmogų ne tik nuo sunkaus fizinio darbo, bet ir nuo varginančio informacijos rinkimo. Už žmogų "galvos" jo paties sukurta sistema, o šios sistemos kūrėjui liks tik patys principiniai — "strateginiai" — sprendimai.

L. Ž.

PAKALBĖKIME APIE ALKOHOLIZMĄ

KELIO PRADŽIA IR... PABAIGA

Šiandien nerasime žmo -- gaus, kuris nežinotų tarptautinio žodžio -- alkoholis -- reikšmės. Bet tai -- ne vien gėrimas. Spiritas plačiai vartojamas pramonėje, be jo neapsieinama, gaminant kai kuriuos medicininius preparatus. Farmakologijoje alkohologijoje alkoholis žinomas kaip skausmą mažinanti priemonė. Patekęs į organizmą, alkoholis veikia centrinę nervų sistemą -- ją slopina. Kiek vėliau prasideda tai, ką išgėrusieji vadina "gera nuotaika", -- sujaudinimo, linksmybės būseną. Susilpnėjus smegenų žievės kontrolei, išgėręs degtinės pradeda dainuoti, sako ilgas ir garsias kalbas, elgiasi taip, kaip niekada neišdrįstų, būdamas blaivus. Jeigu alkoholio dozės didinamos, prasideda smegenų centrų slopinimas, sutrinka kalba ir judesiai. Didėjant išgertų taurelių skaičiui, jeigu organizmas pats nesiima skubių apsaugos priemonių, geriantysis netenka sąmonės, o kartais gali atsitikti ir dar blogiau. Jei alkoholis paralyžiuoja kvėpavimo ir kraujo apytakos centrus, žmogus miršta. Tokios, trumpaikalbant, pasigėrimo stadijos.

Teisybė, ne taip dažnai atsitinka blogiausia. Tačiau kiekvienas išgėrimas susijęs su daugeliu pavojų -- neblaivus dažniau patenka į avarijas, peštynes, dažniau užsikrečia venerinėmis ligomis. Nepamirškime šeimų tragedijų, chroniško alkoholio pražudytų žmonių, viso to, kas įprasta vadinti socialinėmis, medicininėmis girtavimo pasekmėmis.

Skaitytojas tikriausiai tikisi, kad toliau bus kalbama apie alkoholio žalą sveikatai, nes šio straipsnio autorius -- gydytojas. Apie tai jau nemaža rašyta, ir kiekvienam geriančiam daugiau ar mažiau yra žinoma, kaip alkoholis veikia skrandį ar kepenis, širdį ar kraujagysles. Po keletų metų girtuokliavimo daugelis be gydytojų konsultacijos suranda geriausiai jų sveikatai apibūdinančius žodžius: "Nebeturiu sveikatos."

Pasaulinės sveikatos apsaugos organizacijos ekspertai alkohelizmą apibrėžė šitaip: "Kiekviena alkoholio vartojimo forma, kuri viršija tradicinę ir įprastą visuomenėje "maistinę" normą arba visuomenės socialinių įpročių ribas"... yra

alkohelizmas. Ne visi su tokiu apibrėžimu gali sutikti, tačiau man atrodo, kad ir mūsų visuomenės sąlygomis mes privalome kalbėti apie "normą", t. y. saikingą alkoholio vartojimą. Visos bėdos ir prasideda, kai geriam daug, dideliais kiekiais, dažnai ar reguliariai.

Kovos su girtumu istorija sena, kaip seniai yra žinomas ir pats alkoholis. Jau senovės Kinijoje ir Indijoje girtuoklius bausdavo fizinėmis bausmėmis, o kartais ir mirtimi. Petras I girtuoklius versdavo viešai nešioti medali "Už girtavimą". Kai kurios kapitalistinės valstybės ir dabar draudžia parduoti alkoholinius gėrimus. T. Lietuvoje veikia įstatymai, numatantieji priverstinį piktavalių girtuoklių izoliavimą, numatytos kitos drausminimo priemonės. Steigiamos išblaivinimo įstaigos, darbo profilaktoriumai, specialūs skyriai ligoninėse. Ir, nežiūrint viso to, "normos" viršijamos. Kodėl? Kodėl šituos klausimus tenka nagrinėti visuomenės ir valstybiniams organams? Kodėl šie klausimai jaudina šiandien visą visuomenę? Nurodyti visas prie-

žastis viename straipsnyje sunku, bet kai kurias iš jų noriu paliesti. Pirmiausia, tai mūsų augančios kartos auklėjimo, pasakyčiau, priešalkoholinio auklėjimo trūkumai. Vis dažniau susiduriame su faktais, kurie atkreipia auklėtojų tėvų, medicinos darbuotojų dėmesį į tai, kad paaugliai ir jaunuoliai nesibodi alkoholiu. Teisybė, mūsų respublikos medicinos įstaigos tokių paauglių nuolatinėje savo įskaitytoje dar neturi, bet jaunuolių yra.

Kodėl pradeda kartais gerti paauglys? Todėl, kad suaugę vyrai, garbinantieji stikliuką, mano, kad tik tas vertas pagarbos, tik tas tikras vyras, kuris gali kuo daugiau išgerti. Štai kodėl kai kurie paaugliai supranta taip: jeigu negali išgerti -- esi ne vyras, o "mamytės sūnelis". Didelę moralinę žalą mes darome vaikams, gerdami degtinę, kai mato vaikai, o kartais net ir su vaikais. Yra tėvų, nuo mažens pratinančių savo vaikus prie stikliuko vaizdo -- iš pradžių su limonadu, paūgėjęs -- su vyneliu. Ar ne mes patys sudarome nuomonę, kad linksmintis galima tik tada, kai butelis ant salo?

Antra priežastis -- neteisingas degtinės poveikio supratimas, jos vartojimas be saiko. Nemaža mūsų visuomenės dalis, net ir pakankamai apsišvietę žmonės, nelaiko alkoholio nuodais. Teisybė, nedidelės alkoholio dozės, vartojamos tik retkarčiais, sveikam organizmui nepakenks. Visiškai privalo atsisakyti alkoholinių gėrimų išsigydžiusieji nuo alkoholizmo, sergantieji kitomis ligomis neščios ir maitinančios kūdikius moterys, jaunimas. Alkoholizmas, kaip liga, liečia labai nedidelę mūsų visuomenės dalį. Ir kaip kiekvieną ligą įveikiant, reikia didelių pastangų, valios, o taip pat neretai ir

draugų, visuomenės paramos. Svarbiausia problema -- kova sunesaugingualkoholio gėrimu... Anot Džeko Londono, "kelio pradžia -- stikliukas, vidurys -- gerianti kompanija, nedidelis išgėrimas -- pora taurelių -- per pietus, galas -- kalėjime už nužudymą pasigėrus, už išėikvojimą, galas psichiatrinėje ligoninėje, kapuose nuo atsitiktinės ligos".

Ar galime mūsų susitikimus su alkoholiu apriboti "maisto norma"? Deja, ne visi šitos normos prisilaiko. Ne visi, išgėrę taurelę, gali išsakyti sau -- gana. Antrą seką "dar po vieną". Šitaip peržengiama pavojinga riba. Jeigu tai pasikartoja reguliariai arba dažnai, jeigu dirbantieji ar gyvenantieji greta tokių taurelės mėgėjų tai laiko leistinu, žmogaus gyvenimas dažnai persikelia į išblaivinimo įstaigas, vėliau -- profilaktoriumus ar ligonines, o kartais ir kalėjimą.

Trečia -- tai nevykusios tradicijos ir jų skatintojai. Šiandieną apie naujas tradicijas nemaža pasakyta ir parašyta. Gražiai švesti valstybinę šeimyninę šventę mus moko kultūros barų darbuotojai, visuomeninės organizacijos. Neblogas naujas tradicijas sukuria ir patys darbo žmonės, saviveiklos entuziastai. Visa tai populiarinama ir skatinama. Tačiau niekas (net ir medicinos darbuotojai) nepastebi, kad beveik kiekviena didesnė ar mažesnė tradicinė šventė, konferencija, pasitarimas, jubiliejus baigiasi -- tapusiu jau taip pat "tradiciniu" -- priėmimu, banketu, pobūviu ir dar kitais vardais vadinamui išgėrimu. Tam dažniausiai daroma rinkliava, o kartais panaudojamos visuomeninės ar net valstybinės lėšos. Matyt, per dažnai sukuriame tokias progas. Bet

svarbiausia reikia mažinti stiprių alkoholinių gėrimų normą, kurią skiria banketų organizatoriai kiekvienam jo dalyviui. Ta pati bėda ir šeimyninėse šventėse. Svarbiausias šeiminių rūpestis, kad nepritrūktų gerti. Neteisingai suprasdami vaisingumą, mes reikalaujame gerti greitais tempais ir būtinai "iki dugno". Be abejo, sunku išlaikyti tokių šeiminių (ar kaimynų) spaudimą, lengviau iš viso neiti į tokias vaišes, ir abstinentai dažnai taip padaro.

Ir ketvirta priežastis -- maža gerų pavyzdžių. Kiek šiandieną mes žnome aktyvių blaivininkų? Spaudoje dažniausiai pasisako gydytojai psichiatrai, kurie mato alkoholizmo baisias pasekmes. Maža priešalkoholinės kovos linijose darbuotojų, vadovų, visuomeninių veikėjų. Dažnai pasigendame šių kovotojų tarpe ir gydytojų. O juk tik asmeninis kiekvieno pavyzdys, svarus žodis savo kolektyve, mieste, organizacijoje, kartu su kitomis priemonėmis gali duoti apčiuopiamesnius rezultatus.

Gyd. M. ZAIKAUSKAS

MIELI LLD NARIAI!

Po mano ilgokų keilionių, pasižadų stoti (ir jau stojau) į darbą padidinta energija. Bandyčiau atsilyginti už sugaištą laiką.

Prašau visų narių darbuotis, kad mūsų Draugija šiais metais sustiprėtų, augtų daugiau, negu praėjusiais metais.

IEVA MIZARIENĖ
Centro Sekretorė

IEVA MIZARIENĖ
Centro Sekretorė

LLD *veikala*

Štai jau einame į antrą metų pusę. Visų narių duoklės jau turėtų būti Centre. Deja, dar taip nėra. Labai prašome visus narius ir veikėjus tuo susirūpinti.

* * * *

M. Meškauskienės knyga "Žvelgiu į tolius" jau turėtų mus pasiekti už mėnesio-kito. Būdamą Lietuvoje mačiau. Tai puiki, 609 puslapių iliustruota knyga. M. Meškauskienės draugai ją ragina tęsti atsiminimus toliau, nes šioje knygoje jie pasiekia tik 1930 metus. LLD nariai gavę šią labai vertingą knygą būsim laimingi.

* * * *

Čikagos ir apylinkės 1-mosios apskrities prieš kelis mėnesius įvykusi konferencija, atrodo, buvo tikrai sėkminga. O dar geriau, tai kad naujai išrinktas apskrities komitetas nesnaudžia, greit imasi atsakingų darbų.

Komiteto kreipimasis į narius, kad kuopų susirinkimai įvyktų reguliariai kas mėnesį, labai sveikintinas. Tikrai turime su komitetu sutikti, kad retinimas susirinkimų Draugijos nepagyvina, neigi susirinkimai nebūna didesni.

Geras komiteto sumanymas šaukti LLD suvažiavimą. Šį klausimą reiks Centro Komiteto posėdyje svarstyti.

* * * *

Viešėdama Tarybų Lietuvoje, susitikau su kai kuriais rašytojais. Ypatingai buvo malonu Palangoje, kur, dėka mielo draugo Juozo Baltušio, prie vieno stalo sėdėjau su rašytojais A. Venclova, J. Paukšteliu, H. Korsakiene, M. Meškauskiene, A. Gricium; poetais Justinu Marcinkevičium, A. Maldoniu. Buvo džiugu, kad dalyvavo ir rašytojų, poetų žmonos, jų tarpe rašytojo A. Guzevičiaus našlė. Visi draugai pažadėjo mūsų Amerikoje nepamiršti ir rašinėti mūsų spaudai.

Teko kalbėtis ir su poetu laureatu Eduardu Mieželaičiu, rašytoju Julium Būtėnu, Pranu Ulevičium ir kitais. "Šviesos" klausimą visur kėlėme, su visais diskutavome.

Tikiu, kad iš šių pokalbių bus naudos.

* * * *

Beje, šių metų spalio 3 d. poetas Eduardas Mieželaitis minės savo 50-ąjį gimtadienį, o akademikui Kostui Korsakui spalio 5 d. sukaks 60 metų.

Lietuvių Literatūros Draugijos vardu juodu nuoširdžiai sveikinu.

* * * *

Jaučiuosi laiminga gavusi progą "pavandravoti" po Europą. Buvau Londone, Paryžiuje, Italijoje (Romoje, Pompejoje, Sorrento), Pragoje, Bratislavoje, Maskvoje, bet ilgiausiai pabūvoju Lietuvoje.

Džiugu pranešti, kad mūsų brangūs broliai ir sesės Lietuvoje kiekvieną dieną vis gražiau gyvena. Vasarą, atostogų laiką, kur tik nuvyksi, rasi kolūkiečius ir fabriku darbininkus, poilsiaujančius su žmonomis ir vaikučiais. Tiesa, ši vasara Lietuvoje buvo šaltoka, bet tai nesulaikė žmonių nuo vykimo į Palangą, nuo maudymosi Baltijos jūroje.

O kiek ten prie ežerų, prie upių stovyklų — pionierių, jaunimo, suaugusių! Ir visur pilna vasarotojų. Kada gi pirmiau kas nors iš eilinių darbininkų net ir leidosi pagalvoti, kad žmogui reikia poilsio, kad jam reikia kur nors vykti atostogų...

* * * *

Mūsų Draugija šių metų liepos mėnesį neteko dviejų uolių darbuotojų. Tai Jurgio Žebrio, Clevelando 22 kuopos, ir Natalijos Astrauskienės, Detroito 52 kuopos sekretorių. Mirtis išplėšė juos iš mūsų tarpo, o jie mums buvo taip reikalingi! Abu buvo ilgamečiai kuopų sekretoriai, pažangaus judėjimo pirmūnai. Labai širdingai prašau tų kuopų narius tęsti jų darbą, užpildyti mirties padarytą spragą. Centro komiteto vardu giminėms ir artimiesiems reiškiu giliausią užuojautą.